PRITARTA
Panevėžio rajono savivaldybės mero
2025 m. liepos 3 d. potvarkiu Nr. M-410

PATVIRTINTA
Krekenavos lopšelio-darželio „Sigutė“
direktoriaus 2025 m. liepos 3 d.
įsakymu Nr. V-63

PANEVĖŽIO R. KREKENAVOS LOPŠELIO-DARŽELIO „SIGUTĖ“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„VAIKYSTĖ ŽALIUOJU TAKU“

2025

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Panevėžio r. Krekenavos lopšelio-darželio „Sigutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystė žaliuoju taku“ (toliau – Programa) apibrėžia ikimokyklinio ugdymo paskirtį, ugdymo principus, tikslą ir uždavinius, ugdymo(si) rezultatus, ugdymo(si) turinio gaires, procesus, aplinkas, vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimą. Programa siekia užtikrinti kokybišką ikimokyklinį ugdymą(si) ir ugdymo(si) tęstinumą Krekenavos lopšelyje-darželyje „Sigutė“ (toliau – lopšelis-darželis).

Ikimokyklinis ugdymas – svarbiausias etapas vaiko gyvenime. Tai – pamatas, ant kurio augs ateities žmogus. Lopšelis-darželis pasižymi lankstumu, kūrybiškumu, gebėjimu prisitaikyti ir bendradarbiauti. Programos turinys grindžiamas vaiko ir mokytojo bei kitų ugdytojų sąveika, taip pat ir vaiko, kaip ugdymosi subjekto, samprata. Mokytojų ir vaikų santykiai grindžiami pasitikėjimu ir pagarba. Stengiamasi įžvelgti, kas vaikui svarbu, įsiklausyti į jo žodžius, paskatinti išsakyti savo nuomonę, išgirsti jį. Vaikai ir suaugę kartu kuria bendro gyvenimo lopšelyje-darželyje ir grupėje susitarimus, taisykles, kurios padeda ugdyti atsakomybę ir tarpusavio supratimą. Ugdymo centre yra gerai besijaučiantis, per patirtį ir pagal savo prigimtines galimybes sėkmingai besimokantis vaikas. Tėvai (globėjai) ir lopšelio-darželio darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaiko interesų.

Programa atliepia Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1995), Geros mokyklos koncepciją (2015), Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendrąją programą (2016), Gyvenimo įgūdžių ugdymo programą (2004), Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programą (2006), Ikimokyklinio ugdymo programos gairės (2023), Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogams „Žaismė ir atradimai“ (2022), Krekenavos lopšelio-darželio „Sigutė“ 2024–2028 metų sveikatos stiprinimo programą „Sveikatos takeliu“. Remiantis Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali individualybė. Jis tyrinėja pasaulį žaisdamas, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria savo vertybes.

Norint geriau atliepti įvairiapusį vaiko ugdymo(si) poreikį lopšelyje-darželyje, derinamos trys raidos ugdymo teorijos: Konstruktyvistinė teorija (J. Piaget), Ekologinė aplinkos raidos teorija (U. Bronfenbrenner), Humanistinė teorija (Maslow, Rogers).

Konstruktyvistinio požiūrio mokytojai yra bendrakūrėjai – jie kartu su vaikais kuria ugdymosi kontekstus ir konstruoja naujas patirtis. Vaikai geriausiai ugdosi tyrinėdami, veikdami ir mokydamiesi per asmeninę patirtį. Mokytojai organizuoja aplinką, kurioje vaikai būtų skatinami tyrinėti, eksperimentuoti ir atrasti.

Ekologinė aplinkos raidos teorija teigia, kad vaiko raidą ir ugdymąsi lemia dinamiška, nuolat kintanti socialinė aplinka. Lopšelyje-darželyje didelis dėmesys skiriamas vaiko santykių su artima ir platesne socialine aplinka kūrimui. Tai ne tik tėvai (globėjai), plačioji šeima, bendraamžiai ar mokytojai, bet ir visi tarpusavyje sąveikaujantys visuomenės komponentai. Šią sąveiką atspindi keturi pagrindiniai modelio elementai – procesas, individas, kontekstas ir laikas. Visi jie glaudžiai susiję ir daro įtaką vienas kitam. Svarbiausias elementas – procesas – apima artimiausius, kasdienius reiškinius: veiklas, socialines sąveikas ir patirtis, kurios dėl savo poveikio vadinamos „raidos varikliais“. Remiantis ekologiniu požiūriu į ugdymą(si), ypatingas dėmesys skiriamas aplinkos poveikiui vaiko raidai. Todėl organizuojamos išvykos į įvairias Krekenavos lankytinas vietas, bibliotekas, muziejus, gamtos centrus. Į veiklas įtraukiami ir tėvai (globėjai), kurie tampa aktyviais ugdymo(si) proceso dalyviais. Kontekstas suprantamas kaip mokytojo apgalvotai kuriamos situacijos ir estetiškai sukomponuota aplinka, kuri įtraukia vaiką į prasmingą veiklą, skatina tyrinėti ir kurti. Tai – tikslinga, visapusiška vaiką ugdanti ugdymosi erdvė.

Humanistinė teorija akcentuoja kiekvieno žmogaus unikalumą, vidines galias ir jų individualius skirtumus. Programa grindžiama humanistine ugdymo prieiga, kuri pabrėžia vaiko individualumą, emocinę gerovę ir saviraišką. Kiekvienas vaikas yra unikalus, todėl siekiama kurti ugdymosi kontekstus, padedančius atsiskleisti jo stiprybėms, stiprinti pasitikėjimą savimi bei kurti saugią ir pagarbią ugdymo aplinką.

Ugdymą(si) grindžiančios vertybės

Vaikų ugdymas(is) grindžiamas požiūrio į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

- **sveikatos stiprinimas** – prioritetinė lopšelio-darželio veiklos sritis. Administracija, mokytojai, specialistai (logopedas, spec. pedagogas, visuomenės sveikatos priežiūros specialistas) ir visos bendruomenės nariai siekia sukurti palankias sąlygas vaikų fizinei, emocinei ir socialinei sveikatai stiprinti;
- **vaiko gerovė** – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;
- **vaiko orumas** – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;
- **saviraiškos laisvė** – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;
- **lygiavertis dalyvavimas** – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;
- **lygiateisiškumas ir teisingumas** – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms lopšelyje-darželyje ir už jo ribų;
- **pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei** – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;
- **bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas** – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;
- **kultūrinis tapatumas** – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Vaikai ir jų poreikiai

Programa skirta vaikams nuo 1 iki 6 metų. Jos turinys sudarytas taip, kad jį būtų galima lanksčiai pritaikyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius. Lopšelyje-darželyje vaikai turi galimybę reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus ir rinktis veiklas pagal savo interesus bei poreikius. Programa orientuota į vaiką ir siekia tenkinti jo pagrindinius poreikius: žaidimo, saugumo, komunikavimo, pažinimo džiaugsmo, kūrybinės saviraiškos, draugysčių bei unikalių poreikių. Tai reiškia vaiko norą pažinti supantį pasaulį, suprasti gyvąją ir negyvąją gamtą, susipažinti su socialiniais reiškiniais, turėti galimybę mylėti, būti mylimam, išklausytam ir suprastam. Programa skirta patenkinti vaikų norą ugdytis, judėti, žaisti ir gyventi saugioje socialinėje aplinkoje, kurioje atsižvelgiama į kiekvieno vaiko unikalius poreikius:

1. Žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Kiekvienam vaikui sudaromos galimybės žaisti su jam patinkančiais žaislais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus.

2. Saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Pradžioje vaikai jaučiasi saugiai suaugusiojo globoje, bet palaipsniui jie mokosi saugoti patys save.

3. Draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sudaromos galimybės vaikams kurti draugiškus santykius vieni su kitais.

4. Komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniu ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiaisiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus.

5. Pažinimo džiaugsmo – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį.

6. Kūrybinės saviraiškos – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių.

7. Ugdymosi, specialieji poreikiai – unikalūs kiekvieno vaiko poreikiai, tarp jų ir specialieji ugdymo poreikiai.

Lopšelio-darželio savitumas ir prioritetinės veiklos kryptys

Lopšelis-darželis įsikūręs Krekenavos miestelyje, Krekenavos regioninio parko teritorijoje, kuriame yra daug lankytinų ir unikalių gamtos vietų. Ugdomosios veiklos prioritetas – ugdymo(si) kokybės užtikrinimas, siekiant kiekvieno vaiko pažangos; vaikų ir bendruomenės narių emocinės ir fizinės sveikatos stiprinimas ir saugojimas; gamtosauginė veikla. Programa skatina pažinti gamtą, ugdo jų atsakomybę už aplinką ir skatina sveiką ir tvarų gyvenimo būdą.

Sveikos gyvensenos ugdymas glaudžiai siejasi su ekologinės kultūros ugdymu pasinaudojant lopšelio-darželio edukacinėmis aplinkomis ir Krekenavos apylinkėse esančia gamtine aplinka:

- Krekenavos aikštė ir gatvių tinklas, Krekenavos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bazilika, garsėjanti stebuklingu Dievo Motinos paveikslu bei dailininko R. Švoinickio tapybos paveikslais;
- Krekenavos regioninio parko lankytojų centro ekspozicija, bylojanti apie parko gamtos ir kultūros paveldo vertybes;
- Upytės piliakalnis (piliavietė), dar vadinamas pagal padavimą Čičinsko kalnu;
- Rodų koplyčia – mauzoliejus, pasižymintis įdomia architektūra, pastatytas 1861 m.
- Pašilių stumbrynas, turintis didžiausią Europoje gyvūnų kaimenę;
- Partizanų žeminės, įrengtos 1944 m.;
- Krekenavos girininkijoje įrengtas pažintinis „Girinio takas“;
- Akmuo „Rapolas“, gamtos paminklas, esantis Linkavos upelyje;
- Krekenavos girininkijoje esančiuose aptvaruose gyvenantys dėmėtieji elniai, danieliai;
- Burvelių alkakalnis su alka (aukuru), kuriame buvo kūrenama amžinoji (šventoji) ugnis;
- Leonardavo dvaras, kurio parke yra skulptoriaus Alfrido Pajuodžio akmens skulptūrų ekspozicija „Mėnulio akmens parkas“;
- Linų muziejus, esantis Stulkiškių kaime, kurio ekspozicija pristato linų apdirbimą;
- J. Tumo-Vaižganto ir Knygnešių muziejus Ustronės vienkiemyje;
- Švenčiuliškių kaimo kapinės, senosios žydų kapinės.

Siekiant didinti fizinį vaikų aktyvumą, sportines veiklas stengiamasi organizuoti gamtoje, už lopšelio-darželio ribų. Tam ypač palankias galimybes suteikia netoliese esanti Krekenavos regioninio parko teritorija.

Lopšelyje-darželyje organizuojamos įvairios sveikatingumo akcijos, netradicinio fizinio aktyvumo veiklos, užsiėmimai. Į fizinio aktyvumo veiklas įtraukta lopšelio-darželio bendruomenė, socialiniai partneriai (Panevėžio lopšelis-darželis „Nykštukas“, Panevėžio r. Ramygalos lopšelis-darželis „Gandriukas“, Panevėžio r. Krekenavos Mykolo Antanaičio gimnazijos pradinių klasių mokiniai). 2023 metais gautas Sveikatą stiprinančios mokyklos statusas, aktyviai dalyvaujama projekto „Sveikatiada“ veiklose. Lopšelyje-darželyje formuojama kultūra, grindžiama sveikos mitybos principais ir fizinio aktyvumo įgūdžiais. Visa bendruomenė siekia sukurti palankias sąlygas vaikų fizinei, emocinei ir socialinei sveikatai stiprinti. Rūpinantis vaikų emocine sveikata, 2023 m. įrengtas sensorinis kambarys. Dalyvaujama Vaisių ir daržovių bei pieno ir pieno produktų vartojimo skatinimo vaikų ugdymo įstaigose programoje, nuo 2019 metų dalyvaujama Ekologiškų ir pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų maisto produktų vartojimo skatinimo programoje

Į vaiką orientuotoje ugdymo aplinkoje didelis dėmesys skiriamas individualiems kiekvieno vaiko poreikiams. Vaikai turi galimybę veikti, ilsėtis, ugdytis sveikoje ir saugioje lopšelio-darželio aplinkoje ir už jo ribų. Įvairios aplinkos skatina vaiko raidą, nes sudaromos galimybės rinktis žaidimus ir ugdymą(si) skatinančią veiklą įvairiose srityse: sveikatos, socialinėje, kalbos, pažinimo, meninėje. Vaikai laisvai renkasi žaislus pagal amžių ir individualius poreikius. Grupėse pakanka priemonių vaikus dominančiai veiklai.

Vaiko sėkmingai raidai ir ugdymuisi užtikrinti, išskiriamos šios prioritetinės kryptys, kurios atspindi lopšelio-darželio įsipareigojimą kurti vaikui saugią, prasmingą ir individualius poreikius atliepiančią ugdymo aplinką:

• **Kuriama visiems vaikams draugiška, atvira, dialogiška, emociškai saugi lopšelio-darželio aplinka**. Visas kasdienis vaikų gyvenimas lopšelyje-darželyje pripažįstamas kaip neatsiejama ugdymo turinio dalis. Jis pritaikytas vaikui, įdomus, turiningas, grindžiamas pozityviu bendravimu ir bendradarbiavimu, padedantis vaikui augti. Vaikas ugdosi bet kuriuo dienos metu – žaisdamas, dalyvaudamas mokytojo inicijuotoje ar organizuojamoje veikloje, atlikdamas buities darbus (dengdamas stalą, tvarkydamas žaislus ir kt.).

• **Atsisakoma žinių perteikimo vaikui ir pereinama prie vaiko patirtinio ugdymosi**. Ikimokyklinio amžiaus vaikai geriausiai ugdosi patys būdami aktyvūs – tyrinėdami visais pojūčiais, darydami, bandydami ir eksperimentuodami, stebėdami savo veiksmų pasekmes, diskutuodami, spręsdami problemas, dalydamiesi išvykų patirtimi ir kt. Vaikų patirtinio ugdymosi metu skatinamas smalsumas gamtos mokslams, technologijoms, inžinerijai, menams ir matematikai. Lopšelis-darželis yra STEAM mokyklų tinklo narys. Mokytojai nuolat tobulina savo kompetencijas ir ugdymo procese naudoja IKT, aktyvaus ugdymo metodus.

• **Akcentuojamas integralumas, o ne atskirumas, t. y. ugdymas vyksta ne tik uždaroje grupės erdvėje, bet ir išnaudojant visas kitas galimybes – vaikas ugdomas ir realiame, ir virtualiame pasaulyje, ir lopšelyje-darželyje, ir už jo ribų.** Vaikams sudaromos galimybės aktyviai dalyvauti realiame gyvenime: jie kartu su suaugusiaisiais kepa pyragus, su visa grupe švenčia gimtadienius kavinėse, mokosi rūšiuoti šiukšles. Sudaromos galimybės vaikams dalyvauti realiame gyvenime, pvz. kartu su suaugusiaisiais kepti pyragus, kartu su visa grupe švęsti gimtadienius kavinėse, rūšiuoti šiukšles. Skatinamas kūrybiškas skaitmeninių priemonių naudojimas – vaikai kuria žaidimų veikėjus, pasakoja jų nuotykių istorijas, ieško informacijos internete, taip ugdydami kritinį mąstymą, kūrybiškumą ir technologinį raštingumą.

• **Siekiama gilinti vaiko žinias, keičiančias jo nuostatas, mąstymą ir elgesį.** Vaikas pats ieško informacijos, klausia, aiškinasi priežastis, samprotauja, įvairiai panaudoja turimas žinias, kuria giliau suprasdamas aplinkos reiškinius, mokydamasis mąstyti, įžvelgdamas skirtingo elgesio pasekmes, pajausdamas pagarbą kitiems, norą būti drauge, poreikį daugiau sužinoti, pažinti.

• **Vaikų ugdymas personalizuojamas** – jis pritaikomas kiekvienam vaikui, atsižvelgiant į jo patirtį, poreikius ir galimybes. Daug dėmesio skiriama vaiko savęs pažinimui ir atradimui. Nuosekliai stebimi vaiko pasiekimai, mokymosi stilius, polinkiai bei gabumai. Remiantis šia informacija, kuriama ugdomoji aplinka, kurioje vaikas randa priemonių, atitinkančių jo individualius poreikius ir interesus. Taip pat parenkami ugdymo būdai, atliepiantys jo mokymosi stilių, skatinantys aktyvų įsitraukimą ir asmeninę pažangą.

• **Skatinamas veikimas kartu, tolerancija, bendruomeniškumas, socialinis jautrumas.** Vaikai kartu kuria grupinius darbus, užmezga kaimyniškus santykius su kitų grupių vaikais, rūpinasi mažesniaisiais, padeda specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems, nelaimės ištiktiems vaikams, dalijasi žaislais, knygelėmis, skanėstais su kitais vaikais.

• **Siekiama glaudaus bendradarbiavimo su šeima, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais.** Bendradarbiavimas grindžiamas pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus. Mokytojai stengiasi pažinti kiekvieno vaiko šeimą ir plėtoja tarpusavio santykius. Nuolat tariamasi dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių ir išgalių, kylančių problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymo metodų taikymo.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojas, specialistai – logopedai, specialusis pedagogas, mokinio padėjėjai, visuomenės sveikatos priežiūros specialistė. Dirbdami su vaikais mokytojai ir specialistai:

- stebi kiekvieną vaiką siekdami jį pažinti ir suprasti, skatina vaiko pasitikėjimą savimi;
- padeda vaikui apsiprasti, susidraugauti, įsilieti į lopšelio-darželio kultūrą;
- sudaro sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti;
- kuria ugdančią fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką, atitinkančią vaikų amžių ir poreikius;
- bendradarbiauja su vaiku ir jo šeima;
- lanksčiai planuoja pedagoginį procesą atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko turimą patirtį;
- stebi kiekvieno vaiko raišką, sprendžia problemas individualiai;
- taikosi prie atsiradusių vaikų norų, spontaniškai kilusių žaidimų ar kitos veiklos situacijose;
- ieško dermės tarp tradicinių ugdymo būdų ir naujovių, siekia kokybiškumo.

Vaikų sveikatos stiprinimu rūpinasi Panevėžio rajono visuomenės sveikatos biuro specialistas. Papildomai vaikai ugdomi ritminių šokių, robotikos ir krepšinio būreliuose.

Mokytojų profesinis pasirengimas, nuolatinis tobulėjimas, gebėjimas reflektuoti savo veiklą bei kurti kokybišką sąveiką su vaikais ir jų tėvais (globėjais) yra vieni esminių ugdymo kokybę apibrėžiančių veiksnių. Šių tikslų siekiama įvairiomis kryptimis:

- Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas. Lopšelio-darželio mokytojai, remdamiesi savo profesine patirtimi, nuosekliai tobulina kompetencijas, aktyviai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, mokymuose, seminaruose.
- Kolegialaus bendradarbiavimo stiprinimas. Mokytojai įsitraukia į projektines veiklas, inicijuoja ir rengia grupių projektus, organizuoja atviras veiklas, taiko „kolega – kolegai“ principą, dalijasi gerąja patirtimi ne tik lopšelyje-darželyje, bet ir su kitų įstaigų mokytojais.
- Specialistų komandos bendradarbiavimas. Lopšelyje-darželyje dirbantys specialistai – logopedas, meninio ugdymo mokytojas, specialusis pedagogas – organizuoja darbą taip, kad būtų užtikrinamas ugdymo proceso vientisumas. Glaudus bendradarbiavimas vyksta tiek tarp specialistų, tiek tarp jų ir grupių mokytojų bei vaikų tėvų (globėjų), siekiant visapusiškai palaikyti vaiko ugdymą(si).

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas vykdomas vadovaujantis lopšelio-darželio metinės veiklos programoje patvirtinta kvalifikacijos tobulinimo programa.

Lopšelyje-darželyje aktyviai veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka ne tik vaikų, turinčių ugdymosi poreikių, pirminį įvertinimą ir teikia siūlymus lopšelio-darželio direktoriui dėl švietimo pagalbos skyrimo, bet ir, esant poreikiui, rekomenduoja tėvams (globėjams) kreiptis į Panevėžio rajono pedagoginę psichologinę tarnybą dėl išsamesnio vaiko specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo. Komisija operatyviai sprendžia įvairius su vaiko gerove susijusius klausimus: adaptacijos, sėkmingo bendravimo, įsitraukimo į veiklas, poilsio organizavimo ir kt., teikia konsultacijas ir rekomendacijas tėvams (globėjams) bei lopšelio-darželio mokytojams, siekdama užtikrinti visapusišką vaiko poreikių tenkinimą ugdymo(si) procese.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai (globėjai) – svarbiausi vaikų ugdytojai. Lopšelio-darželio bendruomenėje nuolat ieškoma dermės tarp visų jos narių poreikių. Ugdymo procese tėvams (globėjams) svarbiausia, kad būtų:

- užtikrinamas kokybiškas ugdymas;
- kuriami tyrinėjimą ir pasaulio pažinimą per patirtį skatinantys ugdymosi kontekstai;
- atliepiami kiekvieno vaiko unikalūs, taip pat ir specialieji ugdymosi poreikiai;
- palaikoma gera vaiko savijauta ir sveikata;
- kuriamas šiltas, pagarbus santykis tarp mokytojo, kitų specialistų, vaiko ir jo šeimos;
- saugi, estetiška, vaiko poreikius atitinkanti fizinė aplinka;
- užtikrinamas įdomus, turiningas kasdienis gyvenimas grupėje.

Tėvai (globėjai) aktyviai įsitraukia į ugdymo(si) procesą – dalyvauja vaikų veiklose, lopšelio-darželio renginiuose, gauna išsamią informaciją apie ugdymą(si). Tai padeda geriau pažinti vaiką ir užtikrina ugdymo(si) tęstinumą šeimoje.

Atsižvelgiant į vaikų bei jų tėvų (globėjų) poreikius ir lūkesčius, stebint vaikų pažangą ir tikslingai ugdant kiekvieną vaiką, Programos ugdymo turinys pritaikomas kiekvienam vaikui ir vaikų grupei. Tėvai (globėjai) tikisi įvairiapusio vaikų ugdymo, todėl mokytojai kuria sąlygas atsiskleisti kiekvieno vaiko gebėjimams, juos tikslingai ugdo ir stiprina. Per įvairias veiklas ugdomos vaikų dorinės vertybės, sudaromos galimybės asmenybės raiškai, kūrybiškumui, socializacijai. Ypatingas dėmesys skiriamas gamtosaugai – skatinamas palankus aplinkai elgesys, ugdomas ekologinis sąmoningumas. Tikimasi, kad vaikai, įgiję ekologinių žinių, geriau supras gamtos reiškinius, vertins savo krašto savitumą ir bus motyvuoti saugoti juos supančią aplinką.

Pripažįstami ir gerbiami šeimų kultūriniai ir socialiniai skirtumai. Ugdymo centre esminėmis vertybėmis tampa vaikų gebėjimas mokytis, pasitikėjimas savimi, rūpestis kitais, pagarba įvairovei, lankstus ir kūrybingas mąstymas. Siekiama, kad kiekvienas vaikas augtų emociškai tvirtas, smalsus, komunikabilus ir sėkmingai besimokantis tiek dabar, tiek ateityje.

II SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Lopšelyje-darželyje vykdoma nuosekli Programos įgyvendinimo stebėsena. Atsižvelgiant į stebėsenos rezultatus ir besikeičiančius ugdymo(si) poreikius, Programa atnaujinama, koreguojant joje įtvirtintas nuostatas. Programa parengta vadovaujantis pagrindiniais ikimokyklinio ugdymo principais, kurie užtikrina ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingą ugdomąją sąveiką bei aukštą ugdymo(si) kokybę:

1. ***Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas***. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį.

2. ***Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas***. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

3. ***Žaismės principas***. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

4. ***Sociokultūrinio kryptingumo principas***. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

5. ***Integralumo principas***. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

6. ***Įtraukties principas***. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

7. ***Kontekstualumo principas.*** Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

8. ***Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas***. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. ***Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas***. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

10. ***Reflektyvaus ugdymo(si) principas.*** Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

11. ***Šeimos ir lopšelio-darželio partnerystės principas***. Lopšelis-darželis ir šeima bendradarbiauja kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai (globėjai) ir lopšelio-darželio darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS
TIKSLAS IR UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

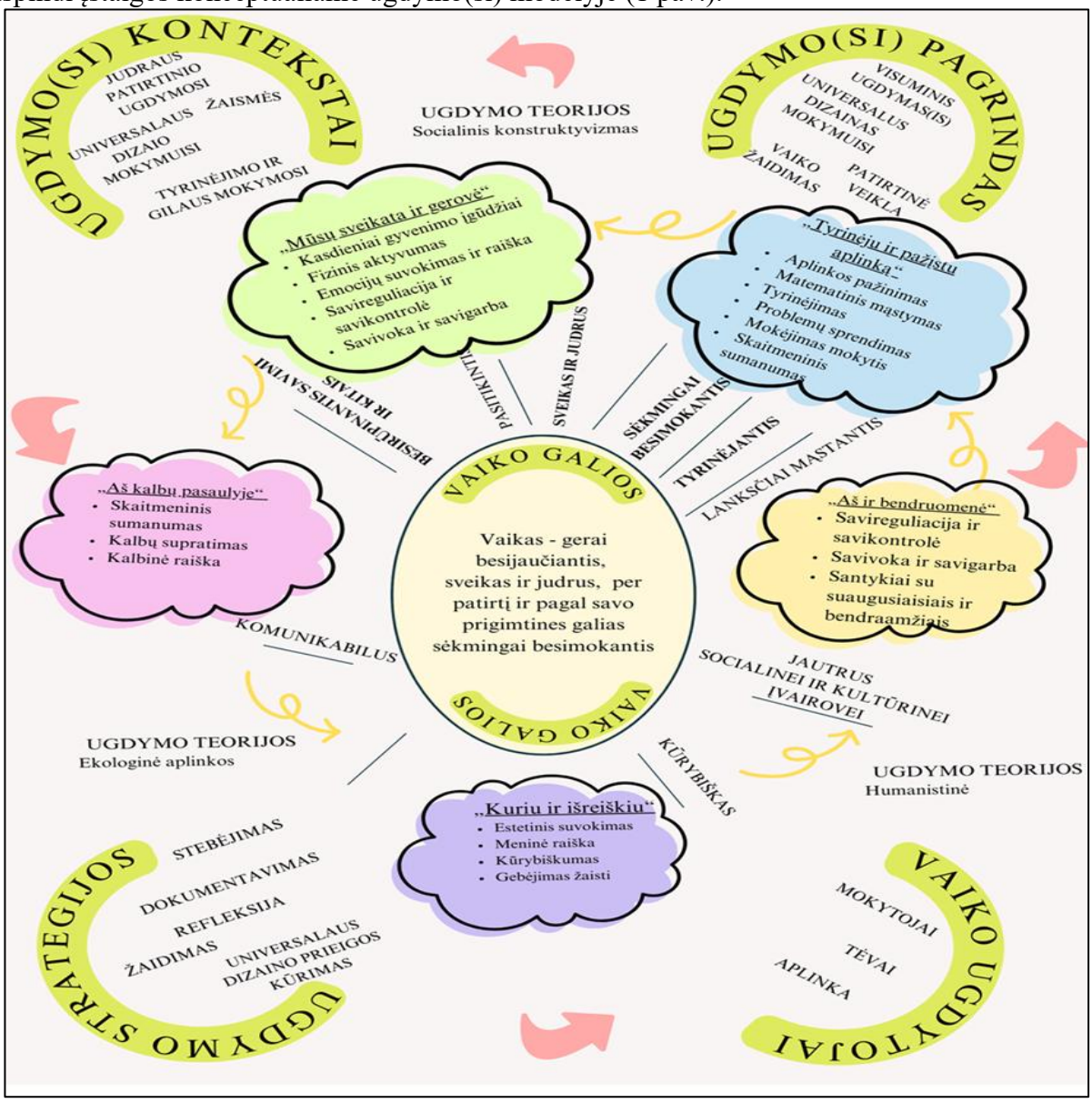
Programos tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Programos uždaviniai:

- atpažinti kiekvieno vaiko ugdymo poreikius, skirtingą ugdymo(si) stilių atsižvelgiant į raidos dėsningumus ir prigimtines galias;
- saugoti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos ir saugios gyvensenos įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį bei skatinti fizinį aktyvumą;
- organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, pažintines išvykas, diskusijas ir kt.), pripažįstant žaidimą ir kasdienį vaiko gyvenimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį;
- kurti universalaus dizaino prieigas, kad kiekvienam vaikui būtų sudarytos galimybės patirti sėkmę;
- kurti įtraukią, estetišką, vaikų raidą skatinančią ugdymo(si) aplinką;

- stebėti, fiksuoti ir analizuoti vaiko pasiekimus siekiant kiekvieno vaiko ūgties;
- skatinti pasitikėjimu ir partneryste grindžiamus santykius tarp mokytojų, tėvų (globėjų), švietimo pagalbos specialistų ir kitų švietimo paslaugų tiekėjų.

Laukiami ugdymos(si) rezultatai. Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai pasiekiami tuomet, kai įgyvendinamas Programos tikslas ir uždaviniai, o vaikai nuosekliai įgyja bei toliau plėtoja savo gebėjimus 18-oje pasiekimų sričių: kasdieniai gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, aplinkos pažinimas, matematinis mąstymas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, mokėjimas mokytis, skaitmeninis raštingumas, santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, estetinis suvokimas, meninė raiška, kūrybiškumas, gebėjimas žaisti, kalbų supratimas, kalbinė raiška. Šios pasiekimų sritys sugrupuotos į penkias ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Aš ir bendruomenė“, „Kuriu ir išreiškiu“, „Aš kalbų pasaulyje“. Pasiekimų sritys glaudžiai siejamos su vaiko galiomis – pasitikinčiu, tyrinėjančiu, sėkmingai besimokančiu, lanksčiai mąstančiu, besirūpinančiu savimi ir kitais, jautriu socialinei ir kultūrinei įvairovei, kūrybišku ir komunikabiliu. Ugdymo turinys formuojamas atsižvelgiant į lopšelio-darželio savitumą ir prioritetus, kurie atsispindi įstaigos konceptualiame ugdymo(si) modelyje (1 pav.).

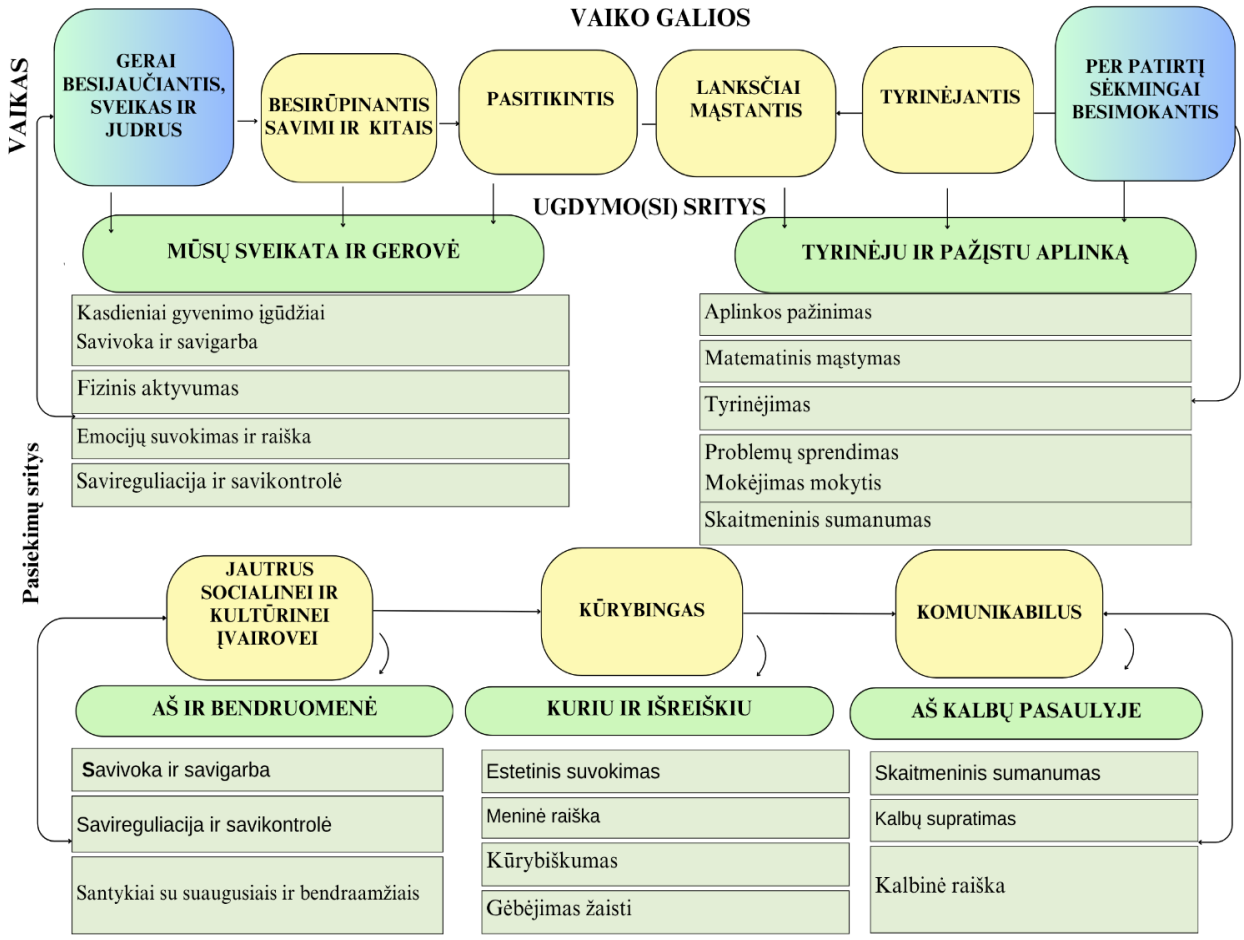

1 pav. Lopšelio-darželio konceptualaus ugdymosi modelis

Ugdymo centre – gerai besijaučiantis, sveikas ir judrus, pagal savo prigimtines galias ir per patirtį sėkmingai besimokantis vaikas. Kiekviena vaiko raida skatinama individualiai, remiantis jo patirtimi ir gebėjimais, siekiant visapusiškos vaiko galių ūgties, kuri būtina harmoningam asmenybės vystymuisi ir atsispindi per konkrečius vaiko pasiekimus.

IV SKYRIUS
UGDYMO TURINYS, PROCESAS, APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla.

2 pav. Vaiko galių plėtojimas per ugdymo(si) ir pasiekimų sritis

Visuminis ugdymas(is) − vaiko galių harmoningas plėtojamos per vaiko raidą skatinančias visuminio ugdymo(si) 5 sritis. **Universalus dizainas** mokymuisi (UDM) yra kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi laiduojanti įtraukiojo ugdymo organizavimo prieiga. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas ir kokybiškai įgyvendinamos esminės ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptys, sėkmingai įveikiami ugdymo(si) barjerai. **Vaikų žaidimas** yra paties vaiko kuriama ir valdoma veikla, kuomet sutelkiamos visos jau įgytos ir plėtojamos galios. Siekiama vaikų savarankiško žaidimo ir žaismingo ugdymo(si) vienovės

bei darnos. **Patirtinės veiklos** yra vaiko patyrinime veikla, pajaučiant, stebint, tyrinėjant, atliekant STEAM, eksperimentuojant, kuriant, komunikuojant, reflektuojant savo patirtis ir atradimus.

Lopšelyje-darželyje ikimokyklinio ugdymo(si) turinys pateikiamas pagal tai, ko norime pasiekti per tam tikrą amžiaus laikotarpį. Vaiko galios plėtojamos per ugdymosi sritis ir pasiekimus jungiant juos į atskirus blokus (2 pav.).

Pasiekimai skirstomi į šešis žingsnius, rodančius nuoseklų jų augimą. Ugdymo(si) turinyje išskiriami du amžiaus laikotarpiai: 1–3 metų ir 4–6 metų. Ugdymo(si) turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimą grupėje: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, spontaniškai žaidžiant ar dalyvaujant mokytojų organizuotoje veikloje.

Ugdymo turinys skiriamas į 5 ugdymosi sritis:

1. Ugdymo(si) sritis **„Mūsų sveikata ir gerovė“**

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio lopšelyje-darželyje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1-asis žingsnis</td><td>Ragauja įvairaus skonio ir konsistencijos maistą. Siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio.</td><td rowspan="6">Sveika mityba.
Skanauja estetiškai pateiktą maistą. Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu, kaupia žodyną. Grupėje įrengtoje „virtuvėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. Kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su kokiu stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą.
Dienos ritmo pajauta.
Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius. Mokytojo, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius. Mokosi laikytis tvarkos, rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą.
Kūno švara ir aplinkos tvarka.
Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius, vaikai patys, mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius, mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami</td></tr>
<tr><td>Balsu, kūno kalba parodo, kad jam šlapia, nepatogu.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2-asis žingsnis</td><td>Valgo įvairų maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves (virtas, žalias), vaisius; maistą ima pirštais ir šaukštu, geria savarankiškai.</td></tr>
<tr><td>Kūno ženklais parodo ar pasako, kad nori į tualetą. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį; bando pats nusirengti striukę, nusimauti kelnes.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3-asis žingsnis</td><td>Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais.</td></tr>
<tr><td>Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.</td></tr>
</table>

		suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą. **Sugaus elgesio įpročiai** Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami lauke, laikytis susitartų saugaus elgesio taisyklių. Klausydami mokytojos pasakojimo, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, vaikai mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai (globėjai), mokytojai ir kt).
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos vartoti reikėtų saikingai. Plauna vaisius, daržoves ir pasako, kodėl; pjausto, gamina užkandžius, salotas. Suaugusiojo padedamas serviruoja stalą, stengiasi laikytis elgesio prie stalo taisyklių.	**Sveika mityba.** Tyrinėja sveiko maisto piramidę, dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais. Diskutuoja su draugu, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. Įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: plauna, sveria, pjausto, maišo, skanauja, pavadina užkandžius. Mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio įspūdžio. Įpranta savarankiškai atsigerti grupėje esančio vandens. Tyrinėja, matuoja, žymisi, kiek vandens išgeria per dieną, ir aiškinasi, kiek jo vartoti sveika. **Dienos ritmo pajauta** Skatinami mokytojo ir atsižvelgdami į dienos režimą lopšelyje-darželyje, patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Jie tyrinėja savo nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis. Padedami mokytojo, susikuria ritualus prieš einant miegoti, pvz., pavartyti knygutę, pasiklausyti lopšinės. Mokytojo padedami, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo. Iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą.
	Dažniausiai savarankiškai naudojasi tualetu. Savarankiškai ar priminus plauna rankas, prausiasi veidą, čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Šiek tiek padedamas savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Sutvarko žaislus, su kuriais žaidė.	
	Pažįsta šviesoforo spalvas, žino, ką jos reiškia; pasako, kad kelią (gatvę) pereiti reikia kartu su suaugusiuoju. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais daiktais (žirklėmis, pieštukais, mentelėmis). Žino, į ką kreiptis pagalbos ištikus nelaimei.	
5-asis žingsnis	Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų, sveikatai naudingą maistą, iš kur ir kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Savarankiškai serviruoja stalą, valgo tvarkingai, dažniausiai tinkamai naudojasi stalo įrankiais, susitvarko pavalgęs.	
	Dažniausiai savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi veidą; čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Savarankiškai ar suaugusiojo padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, susišukuoja. Susitvarko žaislus ir veiklos vietą.	
	Saugaus eismo žaidimų metu ar išvykose	

	siekia laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Pakomentuoja kelias saugaus elgesio gatvėje ir gamtoje taisykles. Supranta, kodėl nesaugu eiti, važiuoti su nepažįstamu žmogumi ar ką nors iš jo paimti. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus, suabejojęs apie tai pasako suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Paaiškina, į ką kreiptis iškilus pavojui namuose, pasimetus parduotuvėje, pasiklydus.	**Kūno švara ir aplinkos tvarka.** Klausydami eilėraščių, pasakojimų, atlikdami bandymus, eksperimentus vaikai sužino apie bakterijas ir virusus, jų sukeliamas ligas. Supranta, kodėl svarbu laikytis asmens higienos. Plauna rankas prieš valgį ir joms susitepus. Žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogu – nepatogu, saugu – nesaugu, gražu – negražu Simboliniais, piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas. Pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti. Kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti. **Saugaus elgesio įpročiai.** Žaisdami, saugaus eismo gatvėje žaidimus, mokosi pažinti šviesoforo spalvas ir kelio ženklus ir saugaus elgesio gatvėje įgūdžių. Naudoja specialias saugumo priemones – atšvaitus, saugos diržus, šalmus, liemenes ir kt. ir pasako, kodėl juos nešiodami žmonės yra saugesni. Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, vaikai mokosi suprasti, kaip reikia elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsisakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai (globėjai), mokytojai). Kartu su mokytoju kalbasi į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.). Vartydami knygeles, žiūrėdami filmukus, vaikai aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje svetainėje, tėvų (globėjų) miegamajame (elektros prietaisai, praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai).
6-asis žingsnis	Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai.	
	Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko.	
	Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitiniais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.“	
Pasiekimų sritis **Fizinis aktyvumas**		
Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.		

<table>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td>1-asis žingsnis</td><td>Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, ko nors įsitvėręs pats atsistoja, stovi, eina laikydamasis ar savarankiškai.</td><td rowspan="4">Judėjimo džiaugsmo patyrimas. Mokytojo kalbinami, žaidinami, vaikai iki 1 metų vartosi, ropoja, sėdasi, prisitraukia, atsistoja, siekia daiktų. Bando išlaikyti pusiausvyrą eidami sumažinto ploto paviršiumi link juos kviečiančio mokytojo, ką nors stumdant, ridenant, įveikiant kliūtis, lipant į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo.
Judesių tikslumo siekimas. Savarankiškai valgydami, ką nors vienas ant kito dėliodami, užsukdami, pradeda lankstyti ranką per riešą, tiksliau atlieka judesius, pasuka, apverčia plaštaką delnu žemyn, į viršų, mosteli ranka iš peties suduoda per žaislą. Nykščiu ir kitais pirštais suima daiktą, laiko jį per alkūnes sulenktomis rankomis, purto, stuksena, perima iš rankos į ranką. Ridena kamuolį, užsega lipdukais batus.</td></tr>
<tr><td></td><td>Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito. Rankos judesius seka akimis.</td></tr>
<tr><td>2-asis žingsnis</td><td>Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, uždeda, įdeda ir išima daiktą, atsuka detales, ploja rankomis.</td></tr>
<tr><td>3-asis žingsnis</td><td>Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.</td></tr>
<tr><td colspan="3">4–6 metai</td></tr>
<tr><td>4-asis žingsnis</td><td>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, pastovi ant vienos kojos (4–5 sekundes). Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, nesilaikydamas lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Bėga, didindamas ir mažindamas tempą, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką, balansinį dviratį. Žaisdamas judriuosius žaidimus bando derinti judesius poroje ir grupėje.</td><td rowspan="2">Judėjimo džiaugsmo patyrimas. Išbando įvairias savo kūno judėjimo galimybes; juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai. Eina aukštai keliant kelius, pusiau pritūpus, plačiu žingsniu, pristatomuoju, pakaitiniu ar kryžminiu žingsniu, šonu, atbulomis. Išlaiko pusiausvyrą eidami nedideliame aukštyje (suoleliu); bėga aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikiant kliūtis. Saugiai keičia savo kūno pradines padėtis, bėgimą</td></tr>
<tr><td></td><td>Dažniausiai taisyklingai laiko rašiklį, gana tiksliai atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Atkerpa žirklėmis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandens į piltuvėlį.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>5-asis žingsnis</td><td>Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius. Bėgioja vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos, šokinėja judėdamas pirmyn. Lipa kopėtėlėmis. Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna jį sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. Bando atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo.</td><td rowspan="4">kaitalioja su ėjimu, sustoja pagal netikėtą signalą, keičia kryptis, bėga greitai, lėtai. Pratinasi judėti saugant save ir kitą. Orientuojasi erdvėje žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridena, mėto įvairiu atstumu, visa jėga ar panaudoja reikiamą jėgą tikslui pasiekti, gaudo. Inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, kurių metu tyrinėja, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoja, fantazuoja, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.
Judesių tikslumo siekimas.
Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją ką nors dėliodami, konstruodami, verdami, piešdami ir kt. Judesių tikslumą vaikai lavina mokydamiesi patys valgyti, dengti stalą, rengtis, naudodami buities įrankius.</td></tr>
<tr><td></td><td>Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastato aukštą statinį, išlaikantį pusiausvyrą.</td></tr>
<tr><td>6-asis žingsnis</td><td>Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo.</td></tr>
<tr><td></td><td>Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Emocijų suvokimas ir raiška</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td>1-asis žingsnis</td><td>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais (globėjais) nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.</td><td rowspan="3">Savo emocijų pažinimas ir raiška.
Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. Jautriai reaguoja, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, atliepia vaiko emocinius poreikius. Mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas,</td></tr>
<tr><td></td><td>Atspindi suaugusiojo ar kito vaiko emocijų raišką (šypsosi, jei juokiasi kitas; nusimena, jei kitas verkia).</td></tr>
<tr><td>2-asis žingsnis</td><td>Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu; būdinga greita nuotaikų kaita.</td></tr>
</table>

	Reaguoja į kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	„Emocijų termometrus“. Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu dažnai žaidžia, klausosi muzikos, juda greta ir kartu per kasdienes ugdomąsias veiklas. **Emocijų ir raiškos reguliavimas.** Vaikai, padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodo, atskleidžia, išreiškia emocijas, kreipiasi pagalbos, pasiguodžia, leidžiasi apkabinamam, pasitraukia iš įtampą keliančios situacijos.
3-asis žingsnis	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus.	
	Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	**Savo emocijų atpažinimas ir raiška.** Įsitraukia į žaidimus ir įvairias veiklas, kurie skatina pažinti, tyrinėti ir įvardinti, įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. **Emocijų ir jų raiškos reguliavimas.** Skirtingais būdais parodo savo pomėgius, poreikius, interesus: piešiniu, žodžiais, emocine reakcija. Pradeda valdyti savo emocijas (suskaičiuoja iki trijų, penkių, pasitraukia į ramybės kampelį, pasiklauso ramios muzikos, pasikalba ir išsiaiškina ar kt.), sutelkia pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokytojo padedami vaikai mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti).
	Atpažįsta kitų emocijas ir jausmus pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, jas atliepia, imituoja vaidmenų žaidimuose.	
	Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos toje pačioje situacijoje gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).	
5-asis žingsnis	Atpažįsta ir pavadina savo emocijas bei jausmus, įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Emocijas ir jausmus dažniausiai išreiškia sau ir kitiems priimtinais būdais.	
	Atpažįsta ir komentuoja kitų emocijas, jausmus ir situacijas, kuriose jie kyla, pradeda suprasti, kad kai kurie veiksmai ir žodžiai gali žeisti kitų jausmus.	
	Pradeda įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais.	
6-asis žingsnis	Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis.	
	Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.	
	Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Savireguliacija ir savikontrolė</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1-asis žingsnis</td><td>Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina priglaudžiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo.</td><td rowspan="7">Mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą.
Drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.
Nusiraminimui ieško savo mėgstamo žaislo, apsikabina, ieško akių kontakto su suaugusiuoju, sėda ant jo kelių.
Ugdosi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti.</td></tr>
<tr><td>Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2-asis žingsnis</td><td>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiraminimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.</td></tr>
<tr><td>Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">3-asis žingsnis</td><td>Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus.</td></tr>
<tr><td>Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.</td></tr>
<tr><td>Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.</td></tr>
<tr><td colspan="3">4–6 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">4-asis žingsnis</td><td>Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykdė, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus.</td><td rowspan="2">Veikdami ribotame plote pratinasi judėti saugodami save ir kitą. Žaisdami komandinius žaidimus, vaikai mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį į regimus ir girdimus signalus.
Vaikai išbando įvairius kūno reguliavimo būdus, pavyzdžiui, judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką.</td></tr>
<tr><td>Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes.</td></tr>
</table>

	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	Pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti.
5-asis žingsnis	Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamas su kitais.	
	Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį bei pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes.	
	Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.	
6-asis žingsnis	Pats taiko įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems.	
	Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.	
	Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengva priima dienos ritmo pasikeitimus.	
Pasiekimų sritis **Savivoka ir savigarba.**		
Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus		
Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, lopšelio-darželio bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Pradeda jausti savo kūną – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judesius.	**Mano dienos ritmas.** Ugdosi dienos ritmo pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti.
	Šypsodamasis, guguodamas, gestikuliuodamas reaguoja į savo vardą.	
	Reaguoja į artimų žmonių rodomą dėmesį ir akių kontaktu, veido išraiška, balsu, gestais palaiko su jais ryšį. Teigiamai reaguoja į	

	artimoje aplinkoje įprastus žaidinimus, daineles gimtąja ir kitomis kalbomis.	Mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar vyks. Tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, pažymi, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.
2-asis žingsnis	Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis.	
	Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas.	
	Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinių.	
3-asis žingsnis	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų.	
	Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis.	
	Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradeda domėtis, kas yra kūno viduje.	**Mano dienos ritmas.** Suaugusiojo skatinami vaikai atsižvelgia į visos dienos režimą, dėlioja dienos ritmo paveikslėlius, skirtingų dienų įvykius, keičiančius įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vakare reflektuoja ar pavyko įgyvendinti susiplanuotą dienos ritmą, aptaria kaitos priežastis. Suaugusiojo padedami susikuria įvairius ritualus. Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo. Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip nuramina kūną,
	Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi.	
	Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo.	
	Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais	

	ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam aktualiais klausimais.	emocijas, mintis. Išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus.
5-asis žingsnis	Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.).	
	Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs.	
	Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą.	
	Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, aiškina, ką žino ir supranta apie savo šalies kalbą, kultūrą, samprotauja, kuo ji skiriasi nuo kitų jam žinomų šalių kalbos ir kultūros. Vaizduoja ir naudoja savo šalies simbolius.	
6-asis žingsnis	Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.).	
	Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis.	
	Dalyvauja šeimos, grupės ir lopšelio-darželio bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar lopšelyje-darželyje priimamų sprendimų	
	Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, lopšelio-darželio, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	

Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Metodai: žaidimas, patirtinis, žodinis, vaizdinis, projektų rengimo, kūrybinis, IT taikymo, ugdymo pavyzdžiu, STEAM metodai.

Mokytojas yra esminė figūra, kurianti sąlygas vaikų sveikatos ir gerovės ugdymui lopšelyje-darželyje. Jis veikia kaip įkvepiantis pavyzdys, aktyviai dalyvauja kuriant ugdymosi aplinką, kurioje vaikai, nepriklausomai nuo jų amžiaus, sveikatos skirtumų, gali žaisti, patirti ir ugdytis. Mokydamas vaikus atpažinti ir valdyti emocijas, skatindamas rinktis sveikus užkandžius, organizuodamas aktyvias veiklas, mokytojas padeda vaikams suprasti sveikos mitybos, fizinio aktyvumo ir poilsio svarbą bei visapusiškai skatina vaikus rūpintis savo sveikata.

Pagrindinės mokytojo darbo strategijos – stebėjimas, dokumentavimas, refleksija, žaidimas, universalaus dizaino prieigos kūrimas. Stebint ir dokumentuojant vaiko ugdymosi procesą, mokytojas įžvelgia, kokios patirties, kokio skatinimo ar paramos vaikui reikia, kad būtų sudaryta kuo optimalesnė aplinka visapusiškai vaiko raidai. Universalus dizainas mokymuisi – tai sėkmingas visų vaikų dalyvavimas bendrame ugdymo(si) procese, eliminavus ugdymo aplinkos barjerus, pasitelkiant ugdymo metodų ir priemonių įvairovę.

Mokytojas individualizuoja ir diferencijuoja ugdymo procesą, kruopščiai pritaikydamas ugdymo veiklas prie vaikų individualių poreikių, interesų ir gebėjimų. Jis sudaro sąlygas vaikams veikti savo tempu, suteikia galimybę pasirinkti tinkamiausius būdus užduotims atlikti ir skatina bendradarbiavimą, kai vaikai gali mokytis vieni iš kitų, dalindamiesi savo patirtimis bei idėjomis. Lopšelyje-darželyje organizuojamos estafetės lauko erdvėse ir salytėje, įvairios išvykos į gamtą, integruojama Gyvenimo įgūdžių programa. Lopšelis-darželis yra sveikatą stiprinanti mokykla, dalyvaujanti įvairiuose sveikatos stiprinimo projektuose, intensyviai vedamos veiklos tamsiame sensoriniame kambaryje. Diegiama socialinio emocinio ugdymo programa „Siautukai“.

Patirtinis mokymas, žaidybiniai metodai, praktinės užduotys, tyrinėjimas ir interaktyvios veiklos padeda vaikams įtvirtinti kasdieninių gyvenimo įgūdžių, fizinio aktyvumo, savireguliacijos ir savikontrolės gebėjimus.

Mokytojai stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą plėtoti pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus, numato galimas vaikų veiklos kliūtis, parenka priemones ir būdus, kurie gali padėti vaikams lengviau įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, atlikti veiklą ir mokytis. Ugdymosi procesas apima įvairius kontekstus, tokius kaip universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų bei kūrybinių dialogų kontekstus, kurie visi kartu kuria prasmingą ir įtraukiantį ugdymosi procesą, skatinantį vaikų fizinį aktyvumą, sveikatą, kūrybiškumą ir socialinį emocinį vystymąsi. Lopšelyje-darželyje palaikomos vaiko iniciatyvos, spontaniškos veiklos. Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus.

2. Ugdymo(si) sritis **„ Tyrinėju ir pažįstu aplinką“**

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Aplinkos pažinimas</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminis gebėjimas. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td>1-asis žingsnis</td><td>Veido išraiška, mimika, gestais, garsais, emocijomis reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus.</td><td>Stebi, susipažįsta su aplinka, reaguoja į reiškinius, garsus. Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma,</td></tr>
</table>

2-asis žingsnis	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojasi. Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tiksliu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas).	dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos -kietos ir kt.).
3-asis žingsnis	Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukia į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas. Vis daugiau pažįsta augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslius jų pavadinimus. Atpažįsta gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Pažįsta, įvardina gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, kas būdinga metų laikams Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje.	Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. Veikdami su daiktais, mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdosi kantrybę, savikontrolę. Tokia veikla lavina vaikų gebėjimą koncentruoti žvilgsnį, rankų ir akių koordinaciją. Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų).
5-asis žingsnis	Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas lopšelio-darželio erdves (salę, dailės studiją). Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. Atpažįsta ir pavadina vietinius, kai kuriuos kitų kraštų augalus ir gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Paaiškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti	

	maistui. Pažįsta keletą dangaus kūnų, gamtos reiškinių, kurių negali ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardija metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena kai kurie gyvūnai, augalai. Suvokia, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką, stengiasi prisiimti atsakomybę už jų išsaugojimą. Savo kūryboje vaizduoja asmeninį emocinį santykį su gamtos ir kultūros objektais.	
6-asis žingsnis	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes. Skiria ir pavadina įvairias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kaip vyksta jų mainai. Samprotauja apie žmonių gyvenimą, daiktus seniau, lygina su dabartim. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, juos grupuoja. Dalinasi savo žiniomis apie gyvūnų gyvenimą, mitybą, augalų augimo sąlygas. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais.	
Pasiekimų sritis **Matematinis mąstymas**		
Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.		
Esminis gebėjimas. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Sugriebia daiktą, jį meta (paleidžia), siekia kito daikto, naudoja kūno kalbą (gestus, mimiką) parodydamas, kad supranta, ką reiškia „yra“ („nėra“), „dar“, „taip“ („ne“). Stebi įvairius objektus, deda vieną daiktą ant kito. Domisi forma, dydžiu ar spalva išsiskiriantį daiktą. Emocingai reaguoja į pasikartojančius garsus, judesius.	Vaikai stebi ir įtraukiami į situacijas kur skaičiuojama (pavyzdžiui, eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Mokytojo padedami atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka. Ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“,

2-asis žingsnis	Supranta, kad žodžiai „vienas“, „du“, „trys“ siejami su atitinkamu daiktų kiekiu. Į klausimą „Kiek..?“ atsako „vienas“, „du“ arba „mažai“, didesnį nei dviejų daiktų kiekį įvardija žodžiu „daug“. Rikiuoja daiktus pagal dydį, ilgį, talpą Daugeliu atvejų suranda tokios pačios formos, dydžio ar spalvos objektą, supranta, ką reiškia „toks pat“, „kitoks“. Supranta bent keturis žodžius, kuriais mokytojas apibūdina paties vaiko ar objekto judėjimą erdvėje (pvz., įeiti (išeiti), pažiūrėti į viršų (žemyn), įdėti (išimti) ir pan.)	„panašus“, „skiriasi“, „kitoks“, manipuliuoja jais erdvėje.
3-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, 4, 5, atpažįsta atitinkamus skaitmenis. Skaičiuoja daiktus, jų kiekį susieja su skaičiumi. Žymi, skaičiuoja stebimus objektus, padedamas mokytojo radinius pateikia grafine išraiška (lentele, piktograma). Palygindamas kiekius, taiko atitikimo arba nuoseklaus skaičiavimo strategijas, supranta, ką reiškia „vienu daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“). Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. Pradeda vartoti aukštesniojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, trumpesnis ir pan.). Parodo, kurie artimoje aplinkoje esantys daiktai savo forma primena skritulį,	Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Palygina dviejų trijų objektų atitinkamą dydį. Mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Vaikai mokosi objektų kiekį grupėje (-ėse) apibūdinti kaip pakankamą / per didelį / per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti (pavyzdžiui, dalintis sausainiais, sudaryti komandas). Naudoja smulkesnius daiktus kaip

	kvadratą, rutulį ar kubą. Pagal vieną savybę (požymį) klasifikuoja ir rūšiuoja dviem požymiais besiskiriančių objektų rinkinius. Kasdienėse veiklose pradeda vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Nupiešia paprastą planą, kuriame atvaizduoja 2–3 matomus daiktus. Atpažįsta dviejų pasikartojančių elementų seką, ją nukopijuoja, pratęsia 1–2 elementais iš bet kurios pusės.	matavimo priemonę didesniems daiktų dydžiams įvertinti; naudoja trečią daiktą kaip tarpininką dydžiams palyginti. Stebėdami, pažindami, spontaniškai ar tikslingai tyrinėdami realioje ar virtualioje aplinkoje pateiktus, atrastus ar pastebėtus matematinius objektus, atpažįsta dvimates figūras ir trimates figūras. Eksperimentuodami su figūromis (jas jungdami, skaidydami, dėliodami, vartydami, apšviesdami), vaikai atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti gaunami ir vaizduojami kaip paprastesnių, gerai pažįstamų objektų junginys. Tyrinėdami aplinką, eksperimentuodami su figūromis, vaikai atranda sudėtingesnius objektų junginius, išreiškia juos lipdiniuose, piešiniuose su vis daugiau detalių. Vaikams nuolat kalboje atsiranda vis daugiau pagrindinio matematinio žodyno elementų, todėl jie kaskart sėkmingiau gali susikalbėti siūlydami idėjas ir ieškodami tinkamų sprendimų.
5-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 9, juos parašo skaitmenimis, susieja su daiktų skaičiumi. Palygina rinkinių iki 5 daiktų kiekviename kiekius, atlieka sudėties ir atimties veiksmus 5-ių ribose, 4 ar 5 daiktų rinkinį išskaido į dvi grupes daugiau nei vienu būdu (0 ir 4, 1 ir 3 ar 2 ir 2). Lyginant naudoja sutartinį matą. Dydžiams apibūdinti vartoja būdvardžius (ilgesnis, ilgiausias ir pan.). Nematuodamas gali pasakyti, kuris iš dviejų pažįstamų objektų sunkesnis, aukštesnis. Atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, bando šias figūras apibūdinti, palyginti. Susieja trimatę figūrą su jos atvaizdu plokštumoje. Popieriaus lape atvaizduoja kelių daiktų išdėstymą, padėtį vienas kito atžvilgiu. Juda žodžiu nusakyta ar rodyklėmis pažymėta kryptimi. Atranda ir sukuria elementų seką.	
6-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojasi grafiniais jų vaizdais spręsdamas problemas. Palygina 2-3 mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent 5 dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus. Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų	

	padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando atbulinę eigą. Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.	
Pasiekimų sritis **Skaitmeninis sumanumas**		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.		
Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz., kūdikių karuselė).	Vaikai iki 3 metų žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir lopšelyje-darželyje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.);
2-asis žingsnis	Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto. Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti).	
3-asis žingsnis	Žaidžia lopšelio-darželio aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Atliepia, komentuoja įvairiomis formomis (vaizdo, garso įrašai, animacijos) pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijų naudojimu susijusius žodžius, pasakoja apie interaktyvią knygelę, programėlę, žaidimą. Mokytojo padedamas fiksuoja patirtį, aplinką, pradeda naudoti paprastas programėles piešimui, garsui, vaizdui įrašyti ir paleisti. Supranta ir atlieka grafiniais simboliais ir	Nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo galimybes (piešimas, fotografavimas, garso ir vaizdo įrašas) vaikai atranda įsitraukdami į įvairias mokytojo paskatintas kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas, vykstančias realios ir virtualios aplinkos kontekstuose. Apie objektus ir reiškinius, kurių neįmanoma tiesiogiai matyti, paliesti, išgirsti, vaikai, mokytojų padedami,

	objektais žymimas komandas.	gauna informaciją naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais, realiu laiku jungdamiesi prie nuotolinių įrenginių (pavyzdžiui, prie paukščio lizdo esančios stebėjimo kameros ar kt.) ir informacinių svetainių (pavyzdžiui, susirasti gyvūnų, augalų vaizdus, išbandyti virtualius turus ir kt.). Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles vaikai sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju (mokytoju, tėvais (globėjais)), nagrinėdami įvairias situacijas ir pavyzdžius.
5-asis žingsnis	Mokytojo padedamas ir prižiūrimas naudojasi įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra), informacinėmis svetainėmis tyrinėjimams ir kt. ugdomajai veiklai. Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti. Nusako, kaip nuosekliai, žingsnis po žingsnio pavyko pasiekti rezultatą. Paaiškina ir suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.	
6-asis žingsnis	Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką.	
Pasiekimų sritis **Tyrinėjimas**		
Vertybinė nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.		
Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui; siekia, ropoja, eina link sudominusių daiktų ar reiškinių. Deda į burną, uodžia, stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti žaislus ir kitus daiktus; guguoja ir tyrinėja savo balsą; eksperimentuoja judesiu.	Pirmaisiais gyvenimo metais vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. Vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą,

	Emocijomis, veido išraiška, judesiais, garsu parodo tyrinėjimo džiaugsmą.	spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones, pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą.
2-asis žingsnis	Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Išbando naujus tyrinėjimo būdus; tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi; tyrinėja savo kūną ir jo galimybes, skirtingas medžiagų faktūras, išbando žaislus ir daiktus. Naujus tyrinėjimo būdus ir patirtis spontaniškai pradeda naudoti kituose kontekstuose.	
3-asis žingsnis	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus. Tyrinėdamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Padedamas pasirenka eksperimentavimui reikalingas priemones ir medžiagas. Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui.	Vaikai atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo – guma, spyruoklė, trinties – vieni batai slysta, kiti – ne), energiją (elektros energija, šilumos energija), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, nuožulnioji plokštuma), magnetizmą. Žaisdami su tikslingai parinktais žaislais, daiktais ar priemonėmis (spaudomas sensorinis kamuoliukas, guma ir pan.), vaikai tyrinėja tamprumo reiškinį – daiktus spaudžia, tempia, stebėdami, kaip keičiasi, deformuojasi jų forma, tačiau atleidus jie vėl grįžta į pradinę padėtį.

5-asis žingsnis	Atskleidžia savo interesus, tikslingai keldamas klausimus apie gyvosios ir negyvosios gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, reiškinius, jų požymius. Domisi nedaiktinių reiškinių (pvz., garsų, judesių) paskirtimi ir estetika. Stebėdamas, eksperimentuodamas išsiaiškina objektų požymius, medžiagų savybes, skaidydamas ir jungdamas aiškinasi objektų sandarą, išbandydamas atranda objektų paskirtį, lygindamas ir gretindamas ieško panašumo ar skirtumų tarp objektų ir reiškinių, įžvelgia ryšį tarp objekto sandaros ir paskirties. Paaiškina, tyrinėjant atsargumo taisykles; kalbėdamas apie tyrinėjimą remiasi jo rezultatais; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus; savo stebinius palygina su kitų stebiniais, kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	Trintį vaikai patiria, kai paleidžia mašinytę nuožulniąja plokštuma, ir stebi, kiek toli ji nuvažiuoja skirtinga „kelio danga“ (lygiomis grindimis, kilimu). Energiją tyrinėja, eksperimentuodami su žaislų judėjimu: naudoja žaislus, varomus elektros (baterijos) energija, patys pastumia ar traukia žaislą, suprasdami, kad jį išjudino žmogus energija. Vaikai eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia (turinčius geležies), atkreipia dėmesį, kad magnetas turi du polius. Vaikų tyrinėjimo objektu tampa vanduo ir jo būviai. Vaikai spėlioja ir eksperimentuoja, su skęstančiais ir plūduriuojančiais daiktais, aiškinasi, nuo ko tai priklauso.
6-asis žingsnis	Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyveno seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie patirtis; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	Žaisdami su prizmėmis, vaikai susipažįsta su spalvų spektru, lauke pastebi vaivorykštę ir išsiaiškina, kad jai susidaryti reikia lietaus ir saulės, nes šviesos spinduliai pereina skaidrią terpę (vandens lašelius) ir suskaidomi į septynias spalvas. Saulėtą dieną vaikai tyrinėja gamtos objektų šešėlius, kuria juos pasitelkdami įvairius daiktus ir žaislus, išgauna trumpus ir ilgus šešėlius. Išbando įvairias veiklas su atspindžiais, kuria ir gaudo „saulės zuikučius“.
Pasiekimų sritis **Problemų sprendimas**		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas		
Esminiai gebėjimai. Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Balsu, mimika, gestais parodo, jei kažkas vyksta ne taip, kaip vaikui buvo įprasta. Pakartoja nepasisekusį veiksmą, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Ieško suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. Emocine reakcija, mimika, kūno judesiais parodo, kad jam pavyko (nepavyko).	Kartoja, mėgdžioja, atlieka nesudėtingas veiklas (atsistoja, atsisėda). Stebi aplinkas, reaguoja. Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (judantis žaislas, jungtuko įjungimas). Stebi kitus, mėgdžioja.

2-asis žingsnis	Susidūręs su nauja, neįprasta situacija padedamas suaugusiojo sutelkia dėmesį į problemą. Pritaiko jau žinomus veikimo būdus. Nebijo bandyti, pasirenka iš kelių pasiūlytų sprendimo būdų. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi suaugusieji ar kiti vaikai ir išbando jų taikomus būdus. Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes ir pasirenka tinkamus veiksmus problemai išspręsti.	Įvairiais būdais parodo sėkmę ar nepasitenkinimą, priima mokytojo siūlymus ar bando spręsti pats. Vaikai žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles)
3-asis žingsnis	Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Pasako, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Bando apibūdinti problemą. Nori problemą įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, pradeda atsitiktinį eksperimentavimą, bandymus. Dalinasi mintimis apie problemos sprendimą. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus veiklos nemeta, o pradeda veikti iš naujo arba ją keičia.	Mokytojo padedami sprendžia iškilusias problemas, išklauso patarimų, išbando veikimo būdus. Ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus. Mokytojo sukurtuose kontekstuose, mokosi samprotauti, taiko įgytą patirtį spręsdami problemas. Veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. Veiklos, siekiant savo ketinimų, skaidymo į dalis įgūdžius vaikai ugdosi žaisdami, konstruodami, dalyvaudami projektinėse ir kt. veiklose, padalindami didelį darbą į dalis, paskirstydami komandos narių vaidmenis ir veiksmus. Per įvairias praktines veiklas vaikai susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka.
5-asis žingsnis	Retsykiais pats ieško iššūkių, aktyviai bando įveikti pasitaikančius sunkumus. Ieško priimtinų bendrų sprendimų kartu su kitais, siūlo juos kitiems, sugeba atpažinti išorinius trikdžius ir atsiriboti nuo jų veikdamas, išbando sprendimo būdų alternatyvas.	
6-asis žingsnis	Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Mokėjimas mokytis</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td>1-asis žingsnis</td><td>Parodo susidomėjimą aplinka, nukreipdamas žvilgsnį, suklusdamas, lytėdamas. Veikia reaguodamas į aplinkinių reakcijas. Kartoja spontaniškai pasiektą rezultatą Emocijomis reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas.</td><td rowspan="3">Stebėdami aplinkinius džiūgauja, kartoja, rodo teigiamas emocijas. Naudodami rūšiavimo žaislus ir įvairias sensorines priemones deda pagal formą, spalvą, dydį.
Įgyja daugiau patirties žaisdami, eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, išvykose, įvairiose situacijose. Įgyja patirties nurodant objekto judėjimo kryptį, buvimo vietą. Veikia, stebi procesą, džiaugiasi.</td></tr>
<tr><td>2-asis žingsnis</td><td>Ieško naujų įspūdžių, aktyviai domisi aplinkos objektais.
Stebi, klauso, liečia, juda, mėgdžioja, vokalizuoja, siekdamas įgyvendinti norą ar ketinimą (pvz., pasiekti daiktą, sudėlioti formų rūšiuoklį)
Siekia išgauti norimą rezultatą. Džiaugiasi veiklos, į kurią yra įsitraukęs, procesu.</td></tr>
<tr><td>3-asis žingsnis</td><td>Trumpam įsitraukia į sudominusią veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą.
Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.</td></tr>
<tr><td colspan="3">4–6 metai</td></tr>
<tr><td>4-asis žingsnis</td><td>Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmokti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino.
Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir atsirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti.
Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau. Pasako, parodo, ką veikė ir ką padarė.</td><td rowspan="2">Matydami, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdami, kaip tie įrankiai veikia, patys juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdosi nuostatą tausoti daiktus. Džiaugiasi atradę naujus dydžių palyginimo būdus. Per įvairias praktines veiklas susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka.</td></tr>
<tr><td>5-asis žingsnis</td><td>Numato kelis žingsnius tikslui pasiekti ir juos įgyvendina. Pozityviai nusiteikęs siekia numatyto tikslo nepaisant iškylančių sunkumų, lanksčiai prisitaiko prie situacijos arba keičia sprendimus.
Pasako, parodo, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, planuoja, ką darys toliau.</td></tr>
</table>

6-asis žingsnis	Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklą, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	

Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Metodai: žaidimo, patirtinio ugdymo(si), STEAM.

Mokytojo vaidmuo ugdymo(si) veikloje apima kontekstų, kurie žadina vaikų prigimtinį smalsumą, kūrimą. Mokytojai skatina vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir reiškiniais, pasitelkdami įvairius metodus, kaip stebėjimas, eksperimentavimas, skaitmeninės technologijos ir kūrybinės veiklos. Mokytojai užtikrina, kad ugdymo(si) veiklose būtų subalansuotas vaikų savarankiškas žaidimas ir struktūruota veikla pagal taisykles. Mokytojo vaidmuo yra palaikyti vaikų pastangas aiškinti savo veiksmus, rasti argumentus ir lanksčiai taikyti įgytą patirtį naujose situacijose. Strategijos ir metodai apima personalizuotą, savivaldų, dialogišką, judrų, tyrinėjantį, kūrybinį ir reflektuojantį ugdymą(si). Tai skatina vaikus patirti ir suprasti aplinką visais pojūčiais, gilinti supratimą ir plėtoti gebėjimus.

Pagrindinės mokytojo darbo strategijos – stebėjimas, dokumentavimas, refleksija, žaidimas, universalaus dizaino mokymuisi – sėkmingas visų vaikų dalyvavimas bendrame ugdymosi procese, eliminavus ugdymo aplinkos barjerus, pasitelkiant ugdymo metodų ir priemonių įvairovę, prieigos kūrimas. Stebėdamas ir dokumentuodamas vaiko ugdymosi procesą, mokytojas įžvelgia, kokios patirties, kokio skatinimo ar paramos vaikui reikia, kad būtų sudaryta kuo optimalesnė aplinka visapusiškai vaiko raidai.

3. Ugdymo(si) sritis **„Aš ir bendruomenė“**

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Savireguliacija ir savikontrolė</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1-asis žingsnis</td><td>Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina priglaudžiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo.</td><td rowspan="3">Savo emocijų ir elgesio valdymas. Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodo, atskleidžia, išreiškia emocijas, kreipiasi pagalbos, pasiguodžia, leidžiasi apkabinamam, nuraminamam, nukreipia dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukia iš įtampą keliančios situacijos.</td></tr>
<tr><td>Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis.</td></tr>
<tr><td>2-asis</td><td>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs</td></tr>
</table>

žingsnis	nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiraminimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.	**Aš tarp kitų.** Bendraudami su kitais mokosi tinkamai elgtis, pritaiko išmoktus būdus, kuriuos patyrė, suprato, perėmė iš suaugusiojo, atsižvelgia į kito prašymus. **Mūsų praeitis, dabartis, ateitis.** Jaučia laiko tėkmę sąsajoje su savo veikla ir gyvenimo ritmu. Eksperimentuoja su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais. Paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą patiria dėliodami savo veiklos per dieną paveikslėlius.
	Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	
3-asis žingsnis	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus.	
	Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.	
	Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykdė, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus.	**Savo emocijų ir elgesio valdymas.** Pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus būdus, padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkia pastangas tinkamam poelgiui. Mokytojo padedamas mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). Išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Kelia sau paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia. Susidūrus su kliūtimi keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. **Aš tarp kitų.**
	Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes.	
	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	
5-asis žingsnis.	Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais.	
	Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje	

	situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes.	Stebi, tikslingai tyrinėja, išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Ugdosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę žaidžiant savireguliaciją plėtojančius žaidimus, savarankiškai išbandant naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukiant į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikosi su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. **Mūsų praeitis, dabartis, ateitis.** Kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.
	Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.	
6-asis žingsnis	Pats taiko įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems.	
	Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.	
	Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	
Pasiekimų sritis **Savivoka ir savigarba**		
Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.		
Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, lopšelio-darželio bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Pradeda jausti savo kūną – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judesius.	**Kas aš?** Savo kūno ribas jaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, rengiami, kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro. Stebi save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, žaisdami šešėlių žaidimus. Supranta save kaip unikalų asmenį žaidžiant, pasakojant, piešiant save, savo stiprybes. Pajaučia savo augimą per didėjantį savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrinėdami anksčiau darytas savo
	Šypsodamasis, guguodamas, gestikuliuodamas reaguoja į savo vardą.	
	Reaguoja į artimų žmonių rodomą dėmesį ir akių kontaktu, veido išraiška, balsu, gestais palaiko su jais ryšį. Teigiamai reaguoja į artimoje aplinkoje įprastus žaidimus, daineles gimtąja ir kitomis kalbomis.	
2-asis žingsnis	Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis.	
	Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus,	

	kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas.	nuotraukas. **Žmonės ir bendruomenės.** Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.
	Rodo prieraišumą prie tėvų (globėjų), pasitikėjimą juo besirūpinančiais suaugusiaisiais grupėje. Domisi kitais vaikais.	
	Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinių.	
3-asis žingsnis	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų.	
	Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“.	
	Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis.	
	Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradeda domėtis, kas yra kūno viduje.	**Kas aš?** Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas eksperimentuodami, kurdami modelius. Mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą, reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Aiškina ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtiniausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius darydami klaidas ir jas taisydami. Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti, kuo norėtų tapti ateityje. **Žmonės ir bendruomenės.** Atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo
	Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi.	
	Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo.	
	Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam	

<table>
<tr><td></td><td>aktualiais klausimais.</td><td rowspan="8">būdus gyvai ir nuotoliu.
Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas.
Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos ir pan., tyrinėja ir atranda, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius.
Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose.
Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, tyrinėja šalies žemėlapį, konstruoja mėgstamų vietų modelius, iš pasakojimų pažįsta iškilias asmenybes.
Pilietinį tapatumą vaikai ugdosi šeimoje, grupėje, kieme laikydamiesi vertybių, pareigų ir teisių, kurias turi konkrečios valstybės pilietis.
Dalyvauja prasmingose veiklose, kurios siejamos su aplinkos saugojimu, tvarkymu.
Aiškinasi ir išreiškia supratimą, kad kai kurie žmonės patiria skurdą, jiems reikalinga pagalba, todėl įsitraukia į organizuojamas labdaros akcijas, prisideda prie kitų labdaros iniciatyvų.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">5-asis žingsnis</td><td>Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.).</td></tr>
<tr><td>Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs.</td></tr>
<tr><td>Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">6-asis žingsnis</td><td>Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, aiškina, ką žino ir supranta apie savo šalies kalbą, kultūrą, samprotauja, kuo ji skiriasi nuo kitų jam žinomų šalių kalbos ir kultūros. Vaizduoja ir naudoja savo šalies simbolius.</td></tr>
<tr><td>Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.).</td></tr>
<tr><td>Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis.</td></tr>
<tr><td>Dalyvauja šeimos, grupės ir lopšelio-darželio bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar lopšelyje-darželyje priimamų sprendimų.</td></tr>
<tr><td></td><td>Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, lopšelio-darželio, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1-asis žingsnis</td><td>Atpažįsta ir džiaugiasi pamatęs juo besirūpinantį suaugusįjį, mėgsta apkabinimus, įsitraukia į bendravimą, kasdienę rutiną ir žaidimus. Domisi kitais vaikais, mėgdžioja jų veido išraišką, veiksmus.</td><td rowspan="15">Aš tarp kitų.
Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje.
Stengiasi suprasti, ką jaučia kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus.
Kas aš?
Tyrinėja aš – ne aš ribas; kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirenka savo drabužėlius ar žaislus, aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu).</td></tr>
<tr><td>Žvilgsniu, mimika, balsu, gestais inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju ar vaiku, parodo, kuo domisi. Seka suaugusiojo žvilgsnį, veido mimiką, gestus, žodžius, aptikdamas jo rodomus aplinkos objektus bei reiškinius, dalindamasis emocijomis ir nuostaba.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2-asis žingsnis</td><td>Akivaizdžiai parodo prieraišumą juo besirūpinančiam suaugusiajam. Skiria nepažįstamus žmones nuo juo besirūpinančio suaugusiojo. Stengiasi patraukti kitų vaikų dėmesį šypsena, balsu, judesiais, geranoriškais veiksmais.</td></tr>
<tr><td>Stebi ir mėgdžioja suaugusiojo veido išraišką, žodžius, veiksmus; kartoja savo veiksmus, kurie sulaukia suaugusiojo palaikymo; vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, prireikus kreipiasi į jį pagalbos; pats inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju. Mėgsta žaisti greta kito vaiko, stebi, kaip šis mėgdžioja jo kalbėjimą, judesius, veiksmus, ir pats jį mėgdžioja.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3-asis žingsnis</td><td>Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos.</td></tr>
<tr><td>Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamasi</td></tr>
</table>

	bendrai.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Lengvai atsiskiria nuo tėvų (globėjų), rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais: klausia, tariasi, guodžiasi. Kalbasi, įsitraukia į veiklą su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia yra mokytojas. Turi vieną ar kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų ir bendrų veiklų partnerius.	**Aš tarp kitų.** Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Išbando pačių bendraujant atrastus, ar iš kitur sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Komunikuoja su mokytoju, seka jo elgesio modelį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Mokytojo padedamas mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Kartu su visais priima bendrus sprendimus, diskutuoja, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jaučiasi aktyviais grupės dalyviais. Kartu su kitais veikiant ir siekiant bendro tikslo, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. **Kas aš?** Piešiant, matuojantis, lyginant panašumus ir skirtumus, kalbantis, žaidžiant, kartu veikiant tyrinėja, kuo panašus/ši į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų, suaugusiųjų. **Mūsų praeitis, dabartis, ateitis.** Tyrinėjant, aiškinantis, patiriant gyvenimą *čia ir dabar* plėtoja supratimą apie laiko tėkmės pokyčius per tam tikrą laiką. Atpažįsta tautosakos paveldą žmonių sukurtą praeityje, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums
	Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja, pats inicijuoja pokalbius ir bendras veiklas su suaugusiuoju. Geba žaisti, atlikti bendrą veiklą poroje, kelių vaikų grupelėje, siūlo ir priima idėjas, derina norus ir veiksmus, sprendžia nesutarimus. Padedant mokytojui palaukia savo eilės, dalinasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.	
	Veikdamas kartu su kitais pastebi vieną kitą akivaizdų savo ir kito (vaiko, suaugusiojo) išvaizdos, pomėgių, kalbos panašumą ar skirtumą ir skirtingais būdais tai parodo.	
	Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo.	
5-asis žingsnis	Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar kieme. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą.	
	Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, tariasi. Geranoriškai veikia kartu su kitais vaikais, drauge siekia to paties tikslo, priima bendrus sprendimus; skolina, keičiasi, dalinasi priemonėmis ir žaislais, ruošia ir kitiems dovanoja gimtadienio dovanas. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Pats ar kartu su kitais randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdus arba prašo suaugusiojo pagalbos.	
	Veikdamas kartu su kitais pastebi ir pasako keletą savo ir kitų vaikų ar suaugusiųjų asmeninių savybių,	

	interesų, gebėjimų panašumų bei skirtumų.	gali papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį. Atranda ir tyrinėja dominančias istorines vietas esančias aplinkui.
	Stengiasi atlikti mažus įsipareigojimus grupei, dėl kurių susitariama. Stengiasi elgtis vadovaudamasis įgytu supratimu apie savo ir kitų teises bei pareigas grupėje.	
6-asis žingsnis	Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.	
	Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus.	
	Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai.	
	Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	

Ugdymo kontekstai ir mokytojo vaidmuo: strategijos, metodai, būdai

Metodai ir būdai: STEAM, žaidimas, renginys, išvyka, gamtamokslė veikla, projektas, konkursas, patirtinis ugdymas, virtuali aplinka, ugdymas pavyzdžiu, mąstymas ir kūryba kartu, vaizdinis, žodinis ir kūrybinis metodai: dialogas, pokalbis, diskusija, pasakojimas, pasaka, grožinės literatūros analizė, minčių lietus, refleksijos ir kt.

Mokytojas stengiasi palaikyti jautrų ir pastovų emocinį ryšį su vaiku, bendrauti ir veikti, kaip elgesio modelis vaikui, modeliuoti įvairias situacijas, tikslingai parengti edukacines aplinkas, iššūkius, teikti vaikams aktualų turinį bei veiklas, padedančias samprotauti, pozityviai reaguoti į savo klaidas, pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų, išvykas į įvairius objektus – biblioteką, parduotuvę, teatrą, Krekenavos regioninio parko lankytojų centrą, muziejų, gamtos objektus – Krekenavos regioninį parką, Stumbryną, Nevėžio upės senvages, pušyną, veiklos tamsiame sensorikos kambaryje. Lanksčiuose edukaciniuose kontekstuose taikyti vaiko ir mokytojo sąvoka grindžiamus pažangius mokymo(si) metodus, integruojama gyvenimo įgūdžių programa, prioritetinis dalyvavimas sveikatos stiprinimo ir gamtosauginiuose projektuose, tarptautiniuose konkursuose, glaudus bendradarbiavimas su socialiniais partneriais.

Mokytojas gali taikyti tas strategijas, kurios apima individualizuotą požiūrį, leidžiantį vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentus ir praktines užduotis padeda vaikams išmokti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę. Mokytojas turi skatinti dialogą,

bendravimą ir bendradarbiavimą, dalijimąsi patirtimi, kurti emocinį saugumą ir jautriai reaguoti į vaikų poreikius. Be to, mokytojo vaidmuo apima kūrybinių dialogų ir žaismės palaikymą, skatinant kasdienį veiklų žaismingumą, džiaugsmą bei nuostabą, tyrinėjant, eksperimentuojant ir dalinantis potyriais. Judrus patirtinis ugdymasis, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės kontekstai ir virtualių bei realių aplinkų sąveikos yra būtini kuriant dinamišką, įtraukiantį ir kūrybišką ugdymo(si) procesą. Mokytojas turėtų sudaryti sąlygas vaikams savarankiškai įgyvendinti savo sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir veiklas, empatiškai reaguoti į kitų poreikius ir kurti prasmingas sąveikas, leidžiančias vaikams mokytis vieniems iš kitų ir atrasti savo vietą bendruomenėje.

4. Ugdymo(si) sritis **„Kuriu ir išreiškiu“**

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Meninė raiška</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">Dailė</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td>1-asis žingsnis</td><td>Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius.</td><td rowspan="6">Analizuoja objektus ir reiškinius, atkreipdami dėmesį į jų formas, spalvas, dydžius, šviesą bei šešėlius.
Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas priemones – liečia, judina, teplioja, stebi pėdsakus, spalvas, linijas, tekstūras.
Nevaržomai kurdami pagal savo tempą, ugdo motoriką, koordinaciją ir vaizdavimo įgūdžius.
Eksperimentuoja su spalvomis, linijomis, dėmėmis, maišo dažus, tyrinėja raiškos galimybes.
Atranda erdvinės raiškos galimybes.
Analizuoja savo piešinius, pasakoja apie juos, kai suaugusieji palaiko ir skatina.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2-asis žingsnis</td><td>Noriai čiumpa įvairias vizualinės raiškos priemones: rašiklius, tešlą, dažus ir pan. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis.</td></tr>
<tr><td>Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių krypčių brūkšnius, linijas.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">3-asis žingsnis</td><td>Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais.</td></tr>
<tr><td>Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“.</td></tr>
<tr><td>Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.</td></tr>
<tr><td colspan="3">4–6 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">4-asis žingsnis</td><td>Noriai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja.</td><td rowspan="2">Stebi, liečia objektus ir mato juos iš skirtingų perspektyvų.
Kaupia vizualinius vaizdinius vidaus ir lauko aplinkose, tyrinėdami meno kūrinius, gamtinę medžiagą ir eksperimentuodami su spalva,</td></tr>
<tr><td>Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas (storas, plonas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradeda kurti objektų vaizdus.</td></tr>
</table>

	Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Turi savo mėgstamas priemones, spalvas, kurioms teikia pirmenybę.	apšvietimu bei forma. Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, o meninių sąvokų žodynas platesnis, kai mokytojo paskatinti jie stebi, analizuoja ir aptaria savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų kūrinius. Spontaniškai kuriami vaizdai palaipsniui virsta tikslingu piešimu. Dalyvaudami kūrybinėse veiklose, tyrinėja įvairias raiškos priemones ir medžiagas, o jų įvairovė skatina grafinę ir spalvinę raišką. Meninių sąvokų žodynas plečiasi, kai mokytojas įvardija spalvas, formas ir faktūras. Raiška lavėja eksperimentuojant su skirtingomis technikomis. Kuria ir atkuria sudėtingesnius objektus, naudodami netikėtas priemones, įskaitant 3D pieštukus. Tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes, eksperimentuodami su dažais, linijomis ir dėmėmis. Įgyvendina kūrybines idėjas, pasirenka priemones, įrankius ir technikas, siekdami detaliai ir savitai užbaigti savo darbus. Meninių sąvokų žodynas plečiasi, kai mokytojas įvardija spalvas, formas ir faktūras. Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, o meninių sąvokų žodynas platesnis, kai mokytojo paskatinti stebi, analizuoja ir aptaria savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų kūrinius.
5-asis žingsnis	Tyrinėja skirtingų technikų naudojimo vienam kūrybiniam darbui sukurti galimybes: tapo, piešia, aplikuoja, lipdo, konstruoja ar pan.	
	Pradeda planuoti kūrybinį procesą: pasirenka norimas priemones, medžiagas, numato proceso eigą, kurią veikdamas gali keisti. Piešia, tapo, modeliuoja, lipdo erdvinius kūrinius, jungia skirtingas formas į bendrą objektą. Išbando skaitmenines programėles kaip kūrybos įrankį (piešti, fotografuoti).	
	Pastebi ir komentuoja kitų kūrybą, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas dailės sąvokas. Grožisi savo ir kitų kūriniais, savaip perkelia matytas vizualias idėjas į savo kūrybą.	
6-asis žingsnis	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (gratažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.	
	Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.	
	Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį. Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys.	
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
Muzika		
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio	Individualiai pereina muzikinio mąstymo etapus, intuityviai domisi aplinka ir garsais, bando suprasti savo muzikinio čiauškėjimo sąsajas su

	skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką.	aplinka. Mėgdžiodamas aplinkos garsus, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu. Susitelkia į dainavimą, skandavimą, derindamas juos su kvėpavimu ir judesiais. Mokosi vertinti muziką, įsiklausyti ir pasirinkti, kas patinka. Tinkamai sukurtoje muzikinėje aplinkoje mėgdžioja suaugusiuosius, o suaugusieji – vaikus. Susitelkia, įsitraukia į muziką ir plėtotoja domėjimąsi ja. Ploja, trepsi, siūbuoja ir skanduoja savarankiškai. Muzikuodami kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, atlikdami veiksmus kaip sugriebimas, kratymas, mušimas ir kt. Groja nustatytu pulsu ir kartoja trumpus ritmo darinius. Klausydamiesi dainavimo be žodžių, susitelkia į muziką, o ne į žodžius, ir plėtoja savą kūrybą, skatindami spontanišką dainavimą. Klausosi muzikos, aktyviai dalyvaudami piešdami, judėdami su ir be priemonių, pritardami instrumentais ar kūno perkusija. Dainuojamasis balsas atsiranda iš čiauškėjimo, cypavimo ir kitų garsų. Girdėdami įvairias dermes ir ritminius darinius, plečia muzikinį žodyną.
	Gestais ir čiauškėjimu reaguoja į lopšines, žaidinimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Imituoja suaugusiųjų vokalizavimą, ypač ilgus garsus. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus.	
2-asis žingsnis	Čiauška nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja.	
	Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Atkartoja dainų fragmentus, ypač pasikartojančius žodžius ar frazių pabaigas; praktikuoja savos kūrybos spontanišką „arioso“ dainavimą, kuriame yra reguliaraus ritmo pulso požymių. Dėmesingai klauso trumpų muzikos kūrinių ir reaguoja judesiu, ritmiškai ploja, trepsi, pagroja mušamaisiais instrumentais.	
3-asis žingsnis	Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Eksperimentuoja balsu: kuria ir rečituoja savitus žodžius; paskatintas kūnu išgauna garsus, išbando naujus judesius, tinkančius dainuojant ar klausant muzikos.	
	Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Spontaniškai dainuoja „arioso“ dainas, kuriose platesnis diapazonas, juntamas metras ir reguliariai pasikartojantys ritmo dariniai, panaudojamos frazės iš išmoktų dainų. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius.	
	Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus (garsiai – tyliai; greitai – lėtai, linksmai – liūdnai). Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje.	

	Noriai muzikuoja individualiai ir grupėje.	
	4–6 metai	
4-asis žingsnis	Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus; skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius.	Plečia dainų ir skanduočių repertuarą, mokosi atskirti garsus, darinius ir melodijas, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas, rodo melodijos slinktį ir kontūrą, suvokia tonacijos centrą. Muzikuodami su kitais, tinkamai elgiasi ir klausosi, kaip jų indėlis dera su kitais. Ilgainiui improvizacijos įgauna struktūrinių ir stilistinių savybių, virsta komponavimu, kai sujungiami muzikos elementai ir atspindimos įvairios emocijos. Judesiu išreiškia muzikinę frazę, gerina kvėpavimą, plečia vokalinį diapazoną ir spontaniškai dainuoja dainas su metru, pasikartojančiais ritmo dariniais ir tonacija. Klausosi mokytojo parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kuri kuria turtingą aplinką ir formuoja estetikos pojūtį. Skiria, palygina ir analizuoja muzikos kontrastus bei tembrus, naudojamus vokalinėje ir instrumentinėje muzikoje. Tyrinėja ir eksperimentuoja su įvairiais instrumentais ir kūno perkusija, klauso ir atpažįsta kontrastus bei tembrus, lygina jų poveikį kūriniui. Atlieka įvairų dainų repertuarą, taisyklingai intonuoja, artikuliuoja ir pradeda valdyti kvėpavimą. Atsako dainuodamas aidu, judesiu parodo ritmo ir melodijos ypatumus. Spontaniškai improvizuoja balsu, išreiškia idėjas instrumentais ir garsą skleidžiančiomis priemonėmis, kuria pritarimus. Fiksuoja kūrybines idėjas grafiniais simboliais. Vartoja dažnai girdimas muzikines sąvokas, atranda kūrinių panašumus ir skirtumus. Pavadina muzikos instrumentus, atpažįsta tembrus. Muzikuodamas su kitais klauso, kaip jo indėlis dera su kitų muzika. Išsako įspūdžius apie kūrinius ir pasiūlo, kaip panaudoti muzikines idėjas. Tyrinėja garsų pasaulį balsu,
	Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Improvizuoja vokalines melodijas, įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Instrumentais ar kūno perkusija groja nustatytu pulsu ir pakartoja trumpus ritminius bei melodinius darinius. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Dėmesingai klausosi platesnio muzikinio repertuaro. Padedamas fiksuoja savo muzikines kūrybines idėjas grafiniais piešiniais.	
	Keliais žodžiais aiškina muzikos reiškinius (melodija, pritarimas, tempas, nuotaika ir pan.), atskiria, ar garsai, dariniai ir melodijos yra tokios pačios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtą muziką. Teikia pirmenybę kai kuriems muzikos kūriniams, mėgaujasi muzikavimu, pradeda laikytis muzikos klausymo, dalyvavimo koncertuose, projektuose taisyklių.	
5-asis žingsnis	Žaisdamas, tyrinėdamas skiria ir palygina vokalinėje bei instrumentinėje muzikoje naudojamus kontrastus (aukštai – žemai, garsiai – tyliai, ilgas – trumpas, linksmas – liūdnas). Tyrinėja tembrus, kuriuos išgauna įvairesniais muzikos instrumentais ir kūno perkusija.	
	Atlieka įvairų dainų repertuarą. Dažniausiai taisyklingai intonuoja garso aukštį, taisyklingiau artikuliuoja, pradeda valdyti kvėpavimą. Atsako dainuodamas aidu. Judesiu parodo ritmo ir melodijos ypatumus (garso trukmę, garsumą, aukštį, melodijos slinktį ir kontūrą, ritmo pulsą). Veiklos metu spontaniškai improvizuoja balsu. Instrumentais ar kitomis garsą	

	skleidžiančiomis priemonėmis išreiškia idėjas ar nuotaikas, kuria ir atlieka pritarimus eilėms, smulkiajai tautosakai, muzikos įrašui ar gyvai skambančiai muzikai. Fiksuoja savo kūrybines idėjas grafiniais simboliais.	instrumentais ir daiktais, lygina, apibūdina bei grupuoja garsus. Išbando grojimą muzikos instrumentais, kurie reikalauja smulkesnės motorikos įgūdžių. Dainuoja sudėtingesnes vienbalses dainas su platesniu diapazonu, ritmu ir melodija, akcentuodami intonavimą ir įsiklausydami į kitus. Kuria ritminius ir melodinius derinius, improvizuodami su instrumentais ir jungdami muzikos elementus. Muzikinę kūrybą pateikia grafiškai ar skaitmeninėmis programomis, dalijasi kūriniais ir paaiškina pasirinkimus. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus pagal pasaką ar emocinę situaciją, improvizuodami su instrumentais ir aplinkos daiktais. Klausosi muzikos, atpažįsta ir naudoja muzikos sąvokas, tokias kaip natos ir pauzės. Atkartoja ritmus su instrumentais ar kūno perkusija ir piešia natas. Aptarę, kas jiems patiko, paaiškina, kodėl kūrinys buvo įsimintinas, ir kalba apie panašią muziką savo aplinkoje. Po koncertų užduoda klausimus apie atlikėjus ir klausytojus, gilindami supratimą apie muzikos interpretaciją. Klausydami kūrinių, analizuoja paskirtį, kontekstą, emocijas ir kūrinio vietą kasdieniame gyvenime.
	Vartoja kai kurias dažnai girdimas ir jam suprantamas muzikines sąvokas, pagal kriterijus atranda akivaizdžius muzikos kūrinių panašumus ir skirtumus. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą. Pasiūlo, kaip savo darželyje ar už jo ribų panaudoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas.	
6-asis žingsnis	Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Išbando grojimą smulkesnės motorikos įgūdžių reikalaujančiais muzikos instrumentais.	
	Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Kuria ritminius ir melodinius darinius, improvizuoja ir komponuoja jungdamas kelis atskirus muzikos elementus (melodiją, ritmą, harmoniją, tembrą, tempą ir dinamiką). Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus.	
	Vartoja vis daugiau muzikos sąvokų, sugeba atlikti ir supaprastintu būdu pavaizduoti ketvirtines, aštuntines ir pusines natas bei pauzes. Išklausęs muzikos kūrinį trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus, aptaria, kur ir kada girdi muziką savo aplinkoje, nusako muzikinio kūrinio paskirtį ir kontekstą. Dalinasi įspūdžiais, užduoda klausimus apie matytus koncertus, aptaria atlikėjų ir klausytojų vaidmenis gyvai atliekant muziką.	
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

<table>
<tr><td colspan="3">Šokis</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1-asis žingsnis</td><td>Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti.</td><td rowspan="6">Juda natūraliai ir spontaniškai.
Išreiškia mintis bei emocijas, pažindami pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.
Pradeda šliaužti, ropoti ir vaikščioti, vystydami erdvės suvokimą ir santykius su kitais.
Dalyvauja kūrybiniuose šokio žaidimuose ir projektuose, tyrinėdami, fantazuodami bei eksperimentuodami su garsais, balsais, judesiais, medžiagomis ir siužetais.
Judėdami pradeda jausti laiką, ritmo tempą ir instinktyviai šokinėja pagal ritmą.
Vaikai tyrinėja ir derina judesius į sekas, tyrinėja asmenines erdves atliekant šokinėjimą ir bėgimą.
Atlieka ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, koordinuotai judėdami su kitais. Skatina judinti kelias kūno dalis vienu metu ir improvizuoti pagal muziką. Suka ir kartoja judesių kombinacijas, dalijasi su kitais.
Šoka individualiai ir grupėje, džiaugsmingai judėdami pagal ritmą.</td></tr>
<tr><td>Išgirdęs muziką instinktyviai laisvai juda: siūbuoja, tūpčioja, judesiu išreiškia savo emocijas.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2-asis žingsnis</td><td>Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje; šoka naudodamas priemones.</td></tr>
<tr><td>Atliepdamas muzikos ritmą ar tempą, spontaniškai improvizuoja rankų, kojų ir kitų kūno dalių judesiais. Mėgdžioja matytus ir patirtus žaidinimų judesius, atlieka ritmiškus, į šokį panašius judesius, derina dviejų natūralių judesių seką (bėga, sustoja; linguoja, mojuoja).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3-asis žingsnis</td><td>Pasirenka patinkančius judėjimo būdus; judesiu pradeda vaizduoti gyvūnus; stebi kitus ir pradeda šokti kartu su jais.</td></tr>
<tr><td>Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų.
Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.</td></tr>
<tr><td></td><td>Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyta kryptimi koordinuotai judėti su kitais.
Vienu metu judina kelias kūno dalis.
Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kuria, kurį laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas.</td></tr>
<tr><td></td><td>Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais.</td></tr>
<tr><td colspan="3">4–6 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="2">4-asis žingsnis</td><td>Tyrinėja šokio tempą, ritmą, judesių derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Bando išreikšti judėjimui būdingas savybes: tėkmę (tęstinė, pulsuojanti), erdvę (asmeninė ir bendra), svorį (sunkiai, lengvai), laiką (greitai, lėtai). Išbando naujus šokio judesius: šokinėja abiem kojomis, šuoliuoja pristatomuoju žingsniu (galopu), šokuoja keisdamas kojas.</td><td>Tyrinėja judesį, mėgaujasi įvairiais judesiais, eksperimentuoja su tempu, ritmu, dinamika ir erdve, susipažįsta su judėjimo įvairove, derindami spontaniškus judesius su šokio elementais.</td></tr>
<tr><td>Juda rateliu dešinėn ar kairėn, pirmyn, atgal, įsivaizduojama linija. Šoka</td><td>Mokosi koordinuoti kūną, judėti erdvėje, naudodami laisvus judesius, kurie</td></tr>
</table>

	ritmiškai, reaguoja į muzikos pasikeitimus, šokdamas valdo savo kūną. Improvizuodamas panaudoja atrastus naujus judėjimo būdus; kuria ir prisimena savo sukurtą trijų keturių natūralių judesių sekos šokį.	padeda kontroliuoti energiją ir įtampą. Augdami jie išlaiko pusiausvyrą, demonstruoja lankstumą ir gilų kvėpavimą. Šoka trijų keturių judesių šokius. Dalyvaudami šokio žaidimuose ir projektuose, išmoksta scenos etiketo ir kultūros taisykles, susipažįsta su įvairiomis kultūromis ir atranda skirtingus mokymosi būdus. Šokdami vaikai tyrinėja garsus, balsus, judesius, medžiagas ir siužetus, generuoja idėjas kūrybai. Mokydamiesi šokių, supranta jų kompoziciją, stebi kitus, derina šokį su kitais menais ir kalba, apibūdina šokio tempą bei nuotaiką. Atpažįsta pagrindinius judėjimo būdus, pavyzdžiui, šuoliukus, pritūpimus, sukinį, ir ilgainiui spontaniškus judesius keičia į struktūruotą judesių seką, kuri tampa šokiu. Vaikai atvaizduoja emocijas judesiais, kurdami „emocijų šokio seką“. Improvizuodamas perteikia šokio nuotaiką ar temą. Šoka liaudies šokius ir ratelius, laikydamasis tradicijų. Kūrybiškai komponuodamas šokį, perteikia pasakojimą ar emociją. Stebi arba atlieka šokį, apibūdina jo savybes, pasakoja, kodėl patiko kitų šokiai ir dalijasi, kur ir kada mato šokį savo aplinkoje.
	Laikosi sutartų šokio kultūros taisyklių. Kalba apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Derina šokio kalbą su kitais raiškos būdais.	
5-asis žingsnis	Tyrinėja ir atranda naujus judesių derinius, padedančius išreikšti judėjimui būdingas savybes; generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui, atranda naujas savo kūno judėjimo galimybes.	
	Šoka sukamuosius ratelius poroje. Šokdamas išlaiko pusiausvyrą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Kuria šokio kompozicijas iš penkių šešių skambančiai muzikai tinkamų judesių, derindamas judesius stovint vietoje ir keičiant padėtį erdvėje.	
	Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus. Paaiškina sutartas šokio kultūros taisykles, reiškia nuomonę apie savo ir kitų vaikų pasirodymą.	
6-asis žingsnis	Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius.	
	Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius (tiltelius, grandinėles).Improvizuodamas ir kurdamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui būdingas ypatybes. Padedamas mokytojo grafiškai fiksuoja savo sukurto šokio eigą.	
	Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, nuotaiką, charakteringus judesius, temą. Aiškina, kodėl kitų sukurti šokiai patiko ir kuo jie įdomūs; nusako, kur ir kada mato šokį savo aplinkoje, lopšelyje-darželyje ir už jos ribų.	
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
Teatras		
1–3 metai		
1-asis	Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas	Tyrinėja įvairias teatrinės raiškos

žingsnis	nuotaikas.	formas. Išbando skirtingas vaidybines priemones. Išbando ir vaidybines improvizacijas, kūno judesius, muzikavimą ir spontanišką dainavimą. Improvizacijos skatina kūrybiškumą ir gilina estetinį pasaulio pažinimą per teatrą. Stebėdami ir tyrinėdami pažįsta vaidybą.
2-asis žingsnis	Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas nuotaikas, tyrinėja savo kūno ir balso galimybes.	
3-asis žingsnis	Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas.	
	Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Vaidmenų žaidimų metu tyrinėja pažįstamas socialines situacijas, girdėtų pasakų epizodus, sąmoningai pasirenka patrauklius vaidmenis.	Žaidžia žaidimus, turinčius daug vaidybos elementų, kurie yra artimi kūrybinei dramai. Atlikdami simbolinius vaidmenis naudoja kūno judesius, mimiką, balso intonacijas, išgyvena situacijas ir mokosi kūrybiškai bei autentiškai perteikti savo jausmus kitiems. Per improvizacinę vaidybą tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės ir įvairių menų kūrinių. Literatūra, teatro formos, kaip lėlių, šokio, cirko, yra integruojamos į veiklą. Mokytojas skatina kūrybišką vaiko raišką, įsitraukia ir ją modeliuoja. Pažįsta teatro meno reiškinius, stebėdami ir dalyvaudami įvairiuose pastatymuose tiek lopšelyje-darželyje, tiek už jos ribų. Dalinasi ir reflektuoja patirtis. Dalyvauja improvizuotuose teatralizuotuose renginiuose, tokiuose kaip tradicinės šventės ar vaidinimai.
	Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų, siūlo idėjas, naudoja grupėje esančias priemones: lėles, kaukes, kostiumų detales.	
5-asis žingsnis	Tyrinėja pasirinkto personažo savybes, pasiūlo jų raiškos galimybes.	
	Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose pradeda tikslingai kurti „dramatiškas situacijas“ per personažų susidūrimus, neįtikėtinus įvykius, improvizuotus dialogus; kurdamas vaidmenį pasitelkia įvairų rekvizitą, grimą, muzikavimą, šokį.	
6-asis žingsnis	Tyrinėja simbolinio personažo esmines savybes, emocijas ir jausmus, juos perteikia charakteringais kūno judesiais, veido išraiškomis, balso intonacijomis.	
	Kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais; drauge su mokytojais ir vaikais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose ir juose prisiima skirtingus vaidmenis.	
	Dalinasi savo teatrine patirtimi su kitais, apibūdina įsimintinus spektaklio epizodus, teatro formomis perteikiamas idėjas susieja su konkrečiomis gyvenimiškomis situacijomis ir išgyvenimais.	

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Estetinis suvokimas</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="3">1-asis žingsnis</td><td>Ramiai jaučiasi pažįstamoje, kūdikiams įrengtoje darnioje aplinkoje.</td><td rowspan="10">Vertina, įsiklauso ir pasirenka estetiškai mėgstamą muziką.
Tinkama muzikinė aplinka skatina vaikus mėgdžioti suaugusiuosius, o suaugusieji – vaikus, jų judesius, vokalinę ir artikuliacinę raišką.
Muzikiniai žaidimai padeda susitelkti, giliau įsitraukti į muziką ir puoselėti natūralų estetinį domėjimąsi ja.
Vaikų supratimą apie aplinką plečia dainos, skanduotės ir ritmiški eilėraščiai.
Girdėdami įvairias dermes ir ritmus, vaikai plečia savo muzikinį žodyną.
Muzikuodami kartu su kitais, mokosi klausytis ir derinti savo indėlį.
Juda natūraliai ir džiaugsmingai, judesiai spontaniški ir be struktūros. Per judesį išreiškia mintis, emocijas ir pažįsta pasaulį fizine bei jutimine patirtimi.
Tyrinėja objektus ir reiškinius, patraukiančius dėmesį savo estetinėmis savybėmis.
Tyrinėdami savo piešinius, bando apie juos pasakoti, o suaugusiųjų palaikymas skatina kūrybą ir estetinę saviraišką.</td></tr>
<tr><td>Reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emocingai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus.</td></tr>
<tr><td>Judesiais, krykštavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">2-asis žingsnis</td><td>Atviras naujiems potyriams, džiaugiasi įsitraukęs į naujas raiškos formas.</td></tr>
<tr><td>Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.</td></tr>
<tr><td>Suklūsta, rodo kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius. Atpažįsta judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">3-asis žingsnis</td><td>Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius.</td></tr>
<tr><td>Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu).</td></tr>
<tr><td>Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.</td></tr>
<tr><td colspan="3">4–6 metai</td></tr>
<tr><td rowspan="3">4-asis žingsnis</td><td>Džiaugiasi, gėrisi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį.</td><td rowspan="4">Plečia savo estetinį supratimą apie muziką, mokydamiesi atskirti garsus, darinus ir melodijas.
Klausosi muzikos piešdami, judėdami su priemonėmis ir be jų, pritardami instrumentais ar kūno perkusija.
Klausosi mokytojo parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kuri kuria turtingą muzikinę aplinką ir formuoja estetikos pojūtį.
Mėgaudamiesi estetiškais judesiais, padedami mokytojų, jie atranda tempą,</td></tr>
<tr><td>Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką.</td></tr>
<tr><td>Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklausytą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus</td></tr>
</table>

	ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	ritmą, dinamiką ir erdvę. Šokdami susipažįsta su įvairiomis kultūromis, mokosi šokti vieni, poroje ar grupėje. Dalyvaudami kūrybiniuose šokio žaidimuose ir projektuose, perpranta etiketo, scenos kultūros taisykles ir estetiką. Pažįsta judėjimo įvairovę, patiria harmoningus judesio elementus bei jų derinius, spontaniškai jungia juos į šokio raišką. Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius stebėdami ir dalyvaudami įvairiuose teatro pastatymuose. Darželyje skatinama reflektuoti ir dalintis estetinėmis patirtimis. Vaikai taip pat dalyvauja improvizuotuose teatralizuotuose renginiuose, tokiuose kaip tradicinės šventės ir vaidinimai.
5-asis žingsnis	Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais.	
	Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus).	
	Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.	
6-asis žingsnis	Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti.	
	Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška.	
	Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už lopšelio-darželio ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	

Pasiekimų sritis **Gebėjimas žaisti**		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.		
Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Atsiliepia į artimų suaugusiųjų prisilietimus ir žaidinimus, kartoja labiausiai pasisekusius ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti, manipuliuoti, turi savo mėgstamų pasikartojančių judesių ir garsų „repertuarą“, siekia socialinio atsako.	Spontaniškai judėdami ir sąveikaudami su aplinka, ima pažinti savo kūno galimybes. Suaugusiesiems žaidinant, instinktyvūs ir spontaniški vaikų judesiai darosi vis tikslingesni ir pasikartojantys. Vaikai „atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesdami ir pajausdami prisilietimą. Dėl aplinkinių reakcijos vaikai
2-asis žingsnis	Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos nuolat kartoja. Inicijuoja ir palaiko	

	žaismingas socialines sąveikas, turi savo bendravimo „kalbą“.	labiausiai pasisekusius judesius ir garsus vis tikslingiau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdami socialinio atsako; Su suaugusiaisiais žaismingai kuria bendravimo „kalbą“ ir išgyvena bendrumo jausmą. Dalyvaudamas tokiuose abipusiuose žaidimuose, vaikas pažįsta savo kūno ribas ir galimybes, išmoksta inicijuoti bei palaikyti žaismingas socialines sąveikas, susikurdamas artimumo ir saugumo jausmą. Įvaldę savo kūno judesius, vaikai vis plačiau juda erdvėje, žaisdami su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja juos supančią aplinką. Žaisdami su tikslingai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinytėmis, gyvūnėliais, indeliais ir kt.), vaikai išmoksta pasirinkti arba patys susikurti erdves savo žaidimams. Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems vaikams.
	Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.	
3-asis žingsnis	Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui.	
	Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykį, jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą.	
	Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Žaisdamas su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoja kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir nesutarimams spręsti. Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus.	Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, vaikai kuria jiems pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdami tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas; Pradėdami žaisti siužetinius vaidmenų žaidimus, vaikai tarpusavyje sąveikauja nedaug, žaidimo siužetą sudaro vienas ar du pasikartojantys įvykiai. Vaikams žaidžiant nuolat, jų gebėjimai tobulėja, jie ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoksta tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų;
	Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienes socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių.	
	Geba laikytis žaidime prisiimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį.	
5-asis žingsnis	Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupeles. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. Vartoja	

	kalbą tardamiesi, planuodami žaidimą, plėtodami vaidmenis ir spręsdami konfliktus. Tikslingai pasirenka arba susikuria žaidimo erdvę, žaidžia menamoje erdvėje arba apsibrėžia erdvę simboliniais veiksmais.	Įgudusių vaikų žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. Mokytojo paskatinti, gerai žaidžiantys vaikai nesunkiai jungiasi į kolektyvinius režisūrinius žaidimus kurdami ilgalaikius žaidimus, lengvai įtraukia kitus grupės vaikus, mielai kviečia ir suaugusiuosius; Žaidimus su taisyklėmis vaikai ima žaisti padedami labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų. Pradėdami nuo paprastų žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų; Įgudę žaisti žaidimus su taisyklėmis vaikai noriai žaidžia mokytojo pasiūlytus didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus ir patys pradeda juos kurti; Vaikams patinka kurti savo žaidimus ir juos žaisti su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, vaikai sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes.
	Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais.	
	Nesunkiai geba laikytis siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų. Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.	
6-asis žingsnis	Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis.	
	Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu.	
	Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.	

Pasiekimų sritis **Kūrybiškumas**		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. **Esminiai gebėjimai.** Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus.	Juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba jie išreiškia savo mintis
	Džiaugsmingai reaguoja į savo paties	

	veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko..	ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį. Žaisdami vaikai išmoksta pasirinkti arba patys susikurti erdves savo žaidimams palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų. Dainuojamasis balsas atsiranda iš vaikų čiauškėjimo, cypavimo, krykštavimo, gugavimo ir kitų garsų. Girdėdami įvairias dermes ir intonacinius bei ritminius darinius aplinkoje, vaikai plečia savo muzikinį žodyną. Vaikai atkartoja suaugusiųjų sukurtas dainas, mokytojo skatinami plėtoja ir savos kūrybos spontanišką dainavimą. Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones. Remdamiesi patyrimu vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Vaikų kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias.
2-asis žingsnis	Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius.	
	Išgauna, komponuoja patikusius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atrasdamas naujus veikimo būdus. Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.	
3-asis žingsnis	Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo.	
	Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus.	
	Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato.	Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų; Vaikams žaidžiant nuolat, jų gebėjimai tobulėja, jie ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoksta tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų; juos kurti; Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, vaikai sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes; Vaikai individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami. Vaikai, piešdami ir kurdami su įvairiomis priemonėmis ir piešimo
	Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafiniais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles	
	Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.	
5-asis žingsnis	Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse.	
	Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo	

	kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus.	įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. Vaikai individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis. Drąsinami, palaikomi vaikai įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detaliai išbaigti savo kūrybinius darbus; Modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras veikdami su įvairiomis medžiagomis: lipdydami skirtingų formų objektus, konstruodami erdvinius objektus iš skirtingų medžiagų. Vaikai patiria džiaugsmą kurdami įvairias figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų. Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiesiems; Per improvizacinio pobūdžio vaidybą, šokį vaikai kartu su bendraamžiais ir suaugusiaisiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Vaikų literatūra, įvairios teatro meno formos yra įvairiapusiškai panaudojamos veikloje. Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliuodamas.
	Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.	
6-asis žingsnis	Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus	
	Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina.	
	Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	
	Tyrinėdamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Padedamas pasirenka eksperimentavimui reikalingas priemones ir medžiagas.	
	Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui.	

Ugdymo kontekstai ir mokytojo vaidmuo: strategijos, metodai, būdai

Metodai ir būdai: patirtinis ugdymas, žaidimas, kūrybiniai metodai, projektinė veikla, STEAM, IT, vaizdinis metodas, ugdymas pavyzdžiu.

Mokytojas skatina vaikus tyrinėti pasaulį, eksperimentuoti ir išbandyti įvairias kūrybines priemones, suteikdamas jiems laisvę pasirinkti veiklas ir medžiagas pagal savo norus. Jis stebi vaikų pastangas ir autentišką raišką, reaguoja į jų kūrybinį procesą, palaiko bei skatina tęsti idėjų įgyvendinimą. Mokytojo grįžtamasis ryšys, kuris yra jautrus ir palaikantis, padeda vaikams geriau suprasti meninę raišką, vertinti savo ir kitų kūrybą bei atrasti, kurios meno sritys ir formos jiems labiausiai tinka.

Mokytojas skatina vaikų žaismingumą, improvizacijas, simbolinį mąstymą ir socialinius įgūdžius įvairiomis žaidimo formomis. Vaikai dalyvauja kūrybiniuose projektuose, bendrose šventėse, pasirodymuose – jie šoka, dainuoja, deklamuoja. Taip pat jie dalyvauja dainavimo, šokių konkursuose bei projektuose.

Formuojant ugdymo aplinką, siekiama sukurti kontekstus, kurie skatintų vaikų kūrybiškumą, saviraišką ir smalsumą. Šios aplinkos apima tiek darželio vidaus erdves, tiek lauko vietas, pavyzdžiui, regioninį parką, gamtos objektus ir kitus kultūrinius objektus, kurie suteikia vaikams naujos patirties. Vaikai lankosi muzikos mokyklos koncertuose, teatro spektakliuose, dailės parodose bei dalyvauja meninių, kūrybinių darbų parodose.

Svarbiausias tikslas – užtikrinti vaikų emocinį ir fizinį saugumą bei suteikti jiems galimybę kurti ir ilgai domėtis tam tikromis temomis ar idėjomis. Ugdymo kontekstuose dėmesys skiriamas vaikų iniciatyvai, kurią palaiko estetiškai patraukli ir kūrybiškumui atvira aplinka. Vaikai turi galimybę pasirinkti medžiagas ir priemones, nuspręsti, kur ir kada jie norės dirbti, bendradarbiauti su kitais arba veikti savarankiškai.

Tokia aplinka skatina vaikų kūrybinį mąstymą, vaizduotę, improvizacijos įgūdžius ir socialinį bendravimą. Ugdymo kontekstai kuriami taip, kad vaikams būtų suteikta galimybė išbandyti įvairias veiklos formas bei būdus pristatyti savo kūrybą.

5. Ugdymo(si) sritis **„Aš kalbų pasaulyje“**

<table>
<tr><td colspan="3">Pasiekimų sritis
Skaitmeninis sumanumas</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaiko pasiekimai</td><td>Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)</td></tr>
<tr><td colspan="3">1–3 metai</td></tr>
<tr><td>1-asis žingsnis</td><td>Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz.: kūdikių karuselė, interaktyvi knygelė).</td><td>Skaitmeninių daiktų pasaulį vaikai pažįsta ir atpažįsta visais jutimais. Domisi ir stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, bando juos siekti rankomis, paliesti, klausosi jų skleidžiamų garsų.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2-asis žingsnis</td><td>Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto.</td><td rowspan="2">Domisi tyrinėja ir pradeda žaisti aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodami pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas.</td></tr>
<tr><td>Žaisdami pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti).</td></tr>
<tr><td>3-asis žingsnis</td><td>Žaidžia lopšelio-darželio aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz.: edukacinė bitutė „Beet-Boot“), naudodami pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas.</td><td>Domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, ekrane, kitose priemonėse, varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja</td></tr>
</table>

	Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas.	kitą vaizdinę informaciją. Bando laikytis išmaniųjų žaislų bei daiktų saugaus naudojimo taisyklių.
	Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Atliepia, komentuoja įvairiomis formomis (vaizdo, garso įrašai, animacijos) pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijų naudojimu susijusius žodžius, pasakoja apie interaktyvią knygelę, programėlę, žaidimą.	Naudodamiesi interaktyviomis priemonėmis kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Rašytinės raiškos gebėjimus ugdo(si) atrasdami, siedami raides esančias skaitmeniniuose įrenginiuose su ranka užrašytomis raidėmis. Rašydami spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu. Bendrauja naudodamiesi skaitmeniniais įrenginiais. Laikosi išmaniųjų žaislų, daiktų saugaus naudojimo(si) taisyklių.
	Mokytojo padedami naudoja skaitmeninį fotoaparatą savo patirčiai ir aplinkiniam pasauliui fiksuoti, pradeda naudoti paprastas programėles piešimui, garsui, vaizdui įrašyti ir paleisti.	
	Supranta ir atlieka grafiniais simboliais ir objektais žymimas komandas.	
	Mokytojui prižiūrint ir padedant bando su kitais bendrauti skaitmeninėmis technologijomis.	
5-asis žingsnis	Mokytojo padedami ir prižiūrimi naudojasi įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra), informacinėmis svetainėmis tyrinėjimams ir kt. ugdomajai veiklai.	Žaidybinėje veikloje naudojasi įvairiais išmaniaisiais įrenginiais: kuria skaitmeninį turinį, piešia, pradeda programuoti, įvardina bei paaiškina programavimo veiksmų sekas. Kalbos raiškoje atsiranda vis daugiau naujų sąvokų. Pradeda laikytis saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.
	Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti.	
	Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. Nusako, kaip nuosekliai, žingsnis po žingsnio pavyko pasiekti rezultatą. Išbando užrašytas veiksmų sekas žaidybinėje programavimo aplinkoje.	
	Paaiškina ir suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.	
6-asis žingsnis	Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis.	Komunikuodami naudoja naujas sąvokas. Kuria projektines veiklas, pasirenka atitinkamus išmaniuosius įrenginius bei svetaines, numato

	Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą).	tolimesnius veiksmus derinant priemones. Įvairiomis formomis fiksuoja savo atradimus. Pradeda suprasti, jog galima saugiai dalintis sukurtu skaitmeniniu turiniu.
	Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką.	
	Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.	
Pasiekimų sritis **Kalbų supratimas**		
Vertybinė nuostata. Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą.		
Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Reaguoja į žodinį ir nežodinį bendravimą, dalyvauja abipusėje sąveikoje: palaiko akių kontaktą, akimis ieško garsų šaltinio, trumpam sutelkia dėmesį, šypsosi, keičiasi veido išraiškomis ir garsais, emocijomis reaguoja į skirtingas intonacijas.	**Klausymas.** Vaikai atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emocinga intonacija. Vaikai ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose **Žodinės kalbos suvokimas.** Žodinės kalbos suvokimo gebėjimus vaikai ugdosi dalyvaudami mokytojo,
	Atpažįsta ir reaguoja į aplinkoje pasikartojančius garsus, ritmus, judesius, vaizdus.	
	Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą), jas liečia, deda į burną, vartinėja, žiūrinėja, emocingai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius.	
	Reaguoja į pasikartojantį muzikinių kūrinių ritmą, žaidimus.	
2-asis žingsnis	Klausosi ir mimika, gestais, kalba reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoja į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2–3 žodžių vientisinius sakinius ir klausimus; po kelių pakartojimų įsidėmi	

	paprastus naujus žodžius.	savo, draugų inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis bei kitose žaismės situacijose. Jie supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienotvarke susijusius paaiškinimus. **Nežodinės kalbos suvokimas.** Vaikai aktyviai plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo gebėjimus, padedami kalbinančiojo veido išraiškos ir gestų. Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, vaikai simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose. **Rašytinės raiškos ir vaizdinės informacijos suvokimas.** Vaikai ugdosi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartomos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Vaikai kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse, varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją. Vaizdinės informacijos suvokimą papildo kiti jutiminiai pojūčiai, ypač – lytėjimas.
	Reaguoja į žodžių skambesį ir pasikartojamumą, kontrastingus garsus, spalvas, formas, dydžius, judesius.	
	Pradeda atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas paskaitytų; pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo suaugusiojo įvardytus objektus paveikslėliuose; stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje.	
	Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstukus: įsitraukia į žaidimus, kartoja dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėraščio tekstą ir pasakojimą.	
3-asis žingsnis	Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių.	
	Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę.	
	Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais.	
	Stengiasi išklausyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	Išklauso, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“, kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus; atpažįsta, kai kalbama ne gimtąja kalba.	**Klausymas.** Aktyviai įsitraukdami į bendravimo veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąja ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį,

	Supranta tą pačią mintį, idėją, jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu arba garso kūriniu, kūno kalba, žodine ir simboline raiška.	kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Žaisdami, dalyvaudami problemų sprendime, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. **Žodinės kalbos suvokimas.** Žodinės kalbos supratimą ugdosi dalyvaudami grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Vaikų žaidimai (jei reikia, palaikomi mokytojo), kuriuose plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai, padeda vaikams ugdytis žodinės kalbos supratimą. Vaikai kalbos supratimą gilina klausydamiesi amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. Girdėdami mokytojo parinktų kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašus, tarmes, svečių iš kitų šalių kalbą, matydami bendravimą ar patys bendraudami gestų kalba, vaikai susipažįsta su kalbų pasaulio įvairove, supranta kalbą kaip simbolių, žyminčių daiktus, reiškinius, veiksmus ir kt., prasmę. **Nežodinės kalbos suvokimas.** Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. Kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. **Rašytinės raiškos ir vaizdinės informacijos suvokimas**. Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Vaikai įsitraukia į veiklas, susijusias
	Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį.	
	Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.	
5-asis žingsnis	Supranta sudėtinius kelių dėmenų sakinius, ilgesnių dialogų ar monologų turinį; stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.	
	Atpažįsta, kokie atskiri raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį.	
	Supranta, kad kalbos garsai žymimi raidėmis; atpažįsta savo vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę; iš klausos atskiria du žodžius, prasidedančius tuo pačiu garsu, supranta knygos viršelio funkciją, parodo, kur rašomas knygos autorius, pavadinimas, geba nuspėti turinį pagal knygos pavadinimą, viršelį, iliustracijas.	
	Atidžiai klausosi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai; suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis).	
6-asis žingsnis	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių.	
	Atpažįsta, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant	

	jausmą, idėją ar mintį.	su simboline ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. Formuojasi kritinio mąstymo pradmenis, pradeda suprasti perkeltines prasmes, stebėdami ir tyrinėdami artimiausioje aplinkoje pateikiamą jiems aktualią rašytinę ir vizualinę informaciją. Dalyvaudami mokytojo siūlomose veiklose vaikai susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu.
	Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis.	
	Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	
Pasiekimų sritis **Kalbinė raiška**		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis. Bendrauja su kitais, išreiškia savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.		
Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.		
Vaiko pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai		
1-asis žingsnis	Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreikšdamas savo emocijas ir poreikius; čiauška, kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius.	**Kalbėjimas.** Mėgdžioja, bando reaguoti ir kartoti suaugusiųjų tariamus garsus. Vaikų jausmų raišką skatina dėmesys jų kalbai, mąstymo ir kalbos raidą skatina amžių atitinkančių įvairių tekstų skaitymas, siejant juos su vaizdine informacija bei jutiminiais pojūčiais. **Bendravimas ir komunikacija** . Vaikai nuo kūdikystės aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, vėliau pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką, dar vėliau – bendraudami su kitais, koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi. **Rašytinė raiška.** Vaikai plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami: stebėdami rašančiuosius ar piešiančiuosius, bandydami imituoti, braukyti, keverzoti.
2-asis žingsnis	Aktyviai kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti; pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmais, mimika ir pantomimika.	
	Žodžio ir gesto sakiniais, vienažodžiais ar dvižodžiais sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi.	
	Domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape.	
3-asis žingsnis	2-3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias	

	mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas.	
	Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas.	
	Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja palikdamas ženklus.	
4–6 metai		
4-asis žingsnis	3-5 žodžių vientisiniais sakiniais kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų; dažniausiai taisyklingai vartoja gramatines žodžių formas, prielinksnius, žodžius derina.	**Kalbėjimas.** Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais. Vaikai vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taria ir atpažįsta daugumą gimtosios kalbos garsų, nuolat plečia žodyną. Vaikų kalbėjimą skatina vaizduotę stimuliuojančios mokytojo arba bendraamžių inicijuojamos veiklos, klausantis skaitomų, pasakojamų tekstų ar siužetų vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja. Vaikai aktyviau kalba, vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuluoja klausiamuosius sakinius („Kada...“, „Kur...“, „Kaip...“), kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles. B**endravimas ir komunikacija.** Vaikai yra aktyvūs komunikacijos proceso dalyviai: jie kalba sau, kitiems, klausinėja. Dalyvaudami mokytojo inicijuojamose veiklose, vaikai mokosi kelti klausimus, bandovartoti naujai sužinotas sąvokas, plėtoti žodinę raišką. Vaikai bendravimo gebėjimus ugdosi kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais žaisdami išplėtotus siužetinius vaidmenų žaidimus, skaitinėdami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami.
	Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; aktyviai dalyvauja vaidmenų žaidimuose pereidamas nuo vieno kalbėjimo būdo prie kito.	
	Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolius, raides, skaičius; raides ir simbolius pradeda naudoti įvairioje veikloje.	
5-asis žingsnis	Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.	

	Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2-3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą.	Vaikai bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunikuoja. Mažai kalbantys, nuošaliau linkę laikytis ar vaikai, turintys sulėtėjusios kalbos raidos požymių, yra palaikomi mokytojo, teigiamai reaguojant į jų žodinę ir nežodinę raišką. **Rašytinė raiška.** Vaikai įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti, pvz.: kopijuoja matomus ar kuria pats simbolius, raides, žodžius. Vaikai rašytinės raiškos gebėjimus ugdosi atrasdami raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedami jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis.
	Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas.	
6-asis žingsnis	Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.	
	Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų.	
	Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	

Ugdymosi kontekstai ir mokytojo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai:

Metodai ir būdai: žodinis (pokalbis, pasakojimas, diskusija), žaidimo, vaizdinis, patirtinis, STEAM, IT taikymas, ugdymas pavyzdžiu, projektų rengimo, kūrybinis.

Mokytojo vaidmuo ugdymo(si) srityje „Aš kalbų pasaulyje“ yra esminis, nes mokytojas kuria vaikams tinkamą ir stimuliuojančią aplinką, skatina jų aktyvų dalyvavimą ir padeda plėtoti kalbinius gebėjimus. Mokytojas, formuodamas kūrybingą aplinką, kuria tokius kontekstus, kurie skatina įvairias ugdymo(si) veiklas, pvz.: kalbos kampelius (bibliotekėlės), laboratorijas (STEAM kampeliai) ar žaidimų (kalbos, matematikos, kūrybos, lauko klasės) erdves, kuriose vaikai gali eksperimentuoti ir tyrinėti. Skatinant dalyvavimą, naudojamos žaidybinės situacijos ir kalbiniai žaidimai, tokie kaip lėlių teatro pasirodymai ar vaidmenų žaidimai, kurie sužadina vaikų prigimtinį smalsumą ir emocinį įsitraukimą. Dialogiškas ugdymo procesas apima aktyvų dalyvavimą dialoguose, diskusijose ir problemų sprendimo veiklose, kur mokytojas užduoda atvirus klausimus ir skatina vaikus išsakyti savo nuomonę bei ją argumentuoti. Patirtinis mokymasis yra skatinamas kuriant situacijas, kuriose vaikai gali savarankiškai taikyti įgytas žinias ir įgūdžius, pavyzdžiui, per

projektines veiklas ar gamtos tyrimus. Taikant žaidimų pedagogiką, mokytojas naudoja žaidimus, kurie lavina kalbinius įgūdžius, socialinius gebėjimus ir kūrybiškumą. Vizualinės ir sensorinės priemonės, tokios kaip paveikslėlių knygos ar tikslingai parinktos skaitmeninės priemonės, saugus naudojimasis išmaniaisiais įrenginiais, padeda gilinti kalbos supratimą ir raišką. Individualizuotas požiūris leidžia mokytojui pritaikyti veiklas kiekvieno vaiko poreikiams ir gebėjimams, užtikrinant, kad visi jaustųsi įtraukti ir motyvuoti.

Refleksija ir grįžtamasis ryšys padeda vaikams suvokti savo progresą ir skatina tolesnį mokymąsi, nes mokytojas reguliariai skatina vaikus reflektuoti apie savo mokymosi patirtis ir pasiekimus. Taigi, mokytojas, taikydamas šias strategijas ir metodus, sukuria aplinką, kurioje vaikai gali efektyviai ir sėkmingai ugdyti savo kalbinius gebėjimus, plėsti žinias ir lavinti kritinį mąstymą bei kūrybiškumą.

V SKYRIUS
VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Ugdymo pažangos ir pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) pasiekimus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vaiko pasiekimai ir pažanga fiksuojami naudojantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairių (2023) „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašu“, kuriame išdėstyta aštuoniolika ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų sričių su vertybinėmis nuostatomis ir esminiais gebėjimais.

Vaikų pasiekimų vertinimas, grindžiamas aiškiais, vaikams ir jų tėvams (globėjams) žinomais kriterijais. Vertindami vaiko ugdymo pasiekimus ir pažangą siekiame: pažinti vaiką kaip individualybę, išsiaiškinti vaiko poreikius, interesus, pomėgius, galimybes, nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir jo daromą pažangą, padrąsinti vaiką, pačiam suprasti, kas jam sekasi gerai, o kur reikalinga suaugusiojo pagalba. Visa informacija apie vaikus kaupiama „Vaikų ugdymosi pasiekimų aplanke“. Vaiko aplanke kaupiami vaiko veiklos stebėjimo aprašai, vaiko dailės ir kiti darbeliai, pačių vaikų mintys, įdomūs posakiai, vaiko pomėgių aprašymai, įdomūs klausimai, nuotraukos, mokytojų refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo(si) perspektyvą.

Sukaupta informacija naudojama planuojant mokytojo veiklą, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais). Vertinimas padeda nustatyti mokytojo ir vaikų ugdymo grupės darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus darbui tobulinti. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų vaiką ugdytis bei įveikti kliūtis.

Vertinimo metodai ir būdai: vaiko stebėjimas natūralioje kasdieninėje aplinkoje, faktų rinkimas, atskirų situacijų aprašymas, pokalbis su vaiku, pokalbis su tėvais (globėjais), vaiko realios veiklos rezultatų analizė pagal pasiekimų sritis, vaiko veiklos nuotraukų analizė, vaiko kalbos užrašų ir įrašų analizė, vaiko veiklos ir elgesio vaizdo įrašų analizė.

Vertinimo dažnumas. Vaikų pasiekimai vertinami tris kartus per metus: mokslo metų pradžioje – pažintinis aprašomasis vertinimas (vertiname vaiko „startinę poziciją“, ankstesnės ugdymo pakopos pasiekimą (-us), ugdymosi programos viduryje – formuojamasis vertinimas (vertiname konkretų pasiekimą – „tarpinę poziciją“), metų pabaigoje – apibendrinamasis vertinimas (vertiname gebėjimų plėtrą, t. y. vaiko ūgytį – „etapo pabaigos poziciją“). Formuojamasis vertinimas vyksta nuolat, kasdieninėse vaiko ugdymo situacijose. Vaikas nuolat skatinamas, jam laiku teikiama parama ir pagalba. Kartu su vaiku aptariama, ką jis nuveikė, išmoko, kas patiko ir ką dar norėtų nuveikti, numatomi tolesni veiklos žingsniai

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimas vyksta etapais.

I etapas. Pažintinis aprašomasis vertinimas:

- atliekamas, kai vaikas pradeda lankyti lopšelį-darželį. Pokalbio metu išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, nuomonė apie vaiko gebėjimus, patirtus sunkumus bei ankstesnę ugdymosi patirtį;
- stebima vaiko pradinė adaptacija, įgūdžiai, gebėjimai ir individualūs poreikiai. Išsiaiškinama, ar pasiekiami iškelti ugdymosi uždaviniai, nustatyta vaiko „startinė pozicija“ mokslo metų pradžioje ir planuojamas tolimesnis ugdymo(si) procesas;
- atliekamas pagal poreikį arba sistemingai – rugsėjo–spalio mėnesiais. Vertinimas gali būti taikomas ir vėliau – vertinant vaiko pažangą per numatytą laikotarpį;
- rezultatai fiksuojami el. dienyne „Mūsų darželis“ ir „Vaikų ugdymosi pasiekimų aplanke“.

II etapas. Formuojamasis vertinimas – nuolatinis stebėjimas ir dokumentavimas. Mokytojai nuolat taiko pagrindinius pažangos ir pasiekimų vertinimo metodus (stebėjimą, vaiko veiklų, darbelių analizę, pokalbį su vaiku, vaiko pasakojimą, individualias užduotis ir kt.), fiksuoja svarbius momentus, pažangą ir sunkumus, su kuriais susiduria vaikas. Stebėjimui naudojami įvairūs metodai (nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, keliami į el. dienyną „Mūsų darželis“ ir kaupiami „Vaikų ugdymosi pasiekimų aplanke“).

III etapas. Apibendrinamasis vertinimas – tai vaiko ugdymosi (pvz., per vienus metus) rezultatų įvertinimas. Nustatoma, ką vaikas pasiekė pagal ugdymosi sritis, ar vaiko ugdymosi pasiekimai (ugdymo procese įgyti gebėjimai) atitinka Programoje numatytus rezultatus, kokia vaiko pažanga, kokios yra jo stiprybės ir tobulintinos sritys. Gegužės mėnesį mokytojai vertina vaiko pasiekimus ir pažangą visose ugdymo srityse, nustato jo pasiekimų žingsnius ir įvardija silpniau išreikštus gebėjimus. Vertinimo metu gauta informacija kaupiama ir fiksuojama „Vaikų ugdymosi pasiekimų aplanke“, braižoma pasiekimų diagrama elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“.

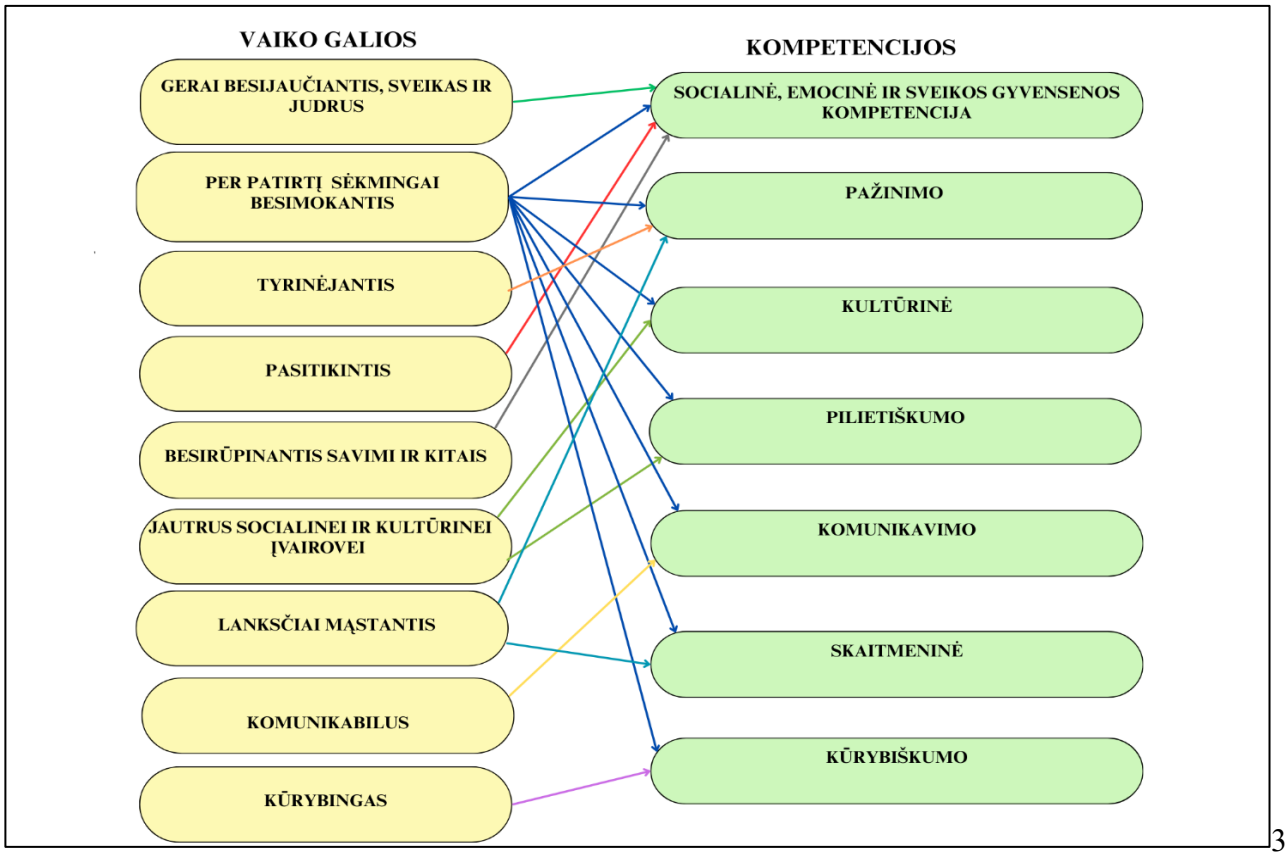
Informavimas apie ugdymo(si) pasiekimus. Kiekvienam vaikui svarbu būti įvertintam už atliktą darbą, todėl būtina jam suprantama kalba paaiškinti, kaip sekėsi viena ar kita veikla ir ar reikėtų dar pasistengti. Vaiko pasiekimai vertinami žodžiu bei įvairiomis neverbalinėmis priemonėmis – gestais, mimika ir pan. Apibendrinta informacija pateikiama išsamiais pasiekimų aprašymais.

Tėvų (globėjų) informavimui taikomos įvairios formos: individualūs pokalbiai, elektroniniai laiškai, nuotraukos su vertinamaisiais komentarais, vaizdo medžiaga, el. dienynas „Mūsų darželis“, „Vaikų ugdymosi pasiekimų aplankas“. Informacija teikiama reguliariai, laikantis konfidencialumo principo. Apibendrinus tam tikro laikotarpio pasiekimų rezultatus, jie aptariami individualių pokalbių metu. Jei pastebimi ugdymosi sunkumai, tėvai (globėjai) informuojami apie galimą specialistų pagalbą, galinčią padėti veiksmingai gerinti vaiko ugdymosi rezultatus.

Vaiko pasiekimų vertinimo informacija teikiama ir kitiems ugdymo proceso dalyviams – lopšelio-darželio direktoriui, direktoriaus pavaduotojui ugdymui, kitų grupių mokytojams (kai vaikas pereina į kitą grupę), taip pat logopedui, atlikus vaiko pasiekimų analizę.

Įgyvendindamas ikimokyklinio ugdymo programą, lopšelis-darželis siekia jos dermės su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa:

- bendri ugdymo principai ir kryptingas procesas – vaiko raida ir poreikiai yra ugdymo(si) modeliavimo pagrindas, akcentuojama žaidimo pedagogika bei patirtinis mokymasis;
- nuoseklus pasiekimų ir kompetencijų augimas – ikimokykliniame laikotarpyje ugdomos pasiekimų sritys dera su priešmokykliniame laikotarpyje plėtojamomis kompetencijomis, užtikrinant vaikų gebėjimų tęstinumą (3 pav.).

3

3 pav. Vaiko galių ir kompetencijų atitikties dermė

Ikimokyklinio ugdymo programa gali būti papildyta, tobulinama atliepiant ugdymo(si) kokybės užtikrinimą bei ugdymo programų tęstinumą.